

Aanpak kindermishandeling Gorinchem

Rekenkameronderzoek

Wendy Buysse, Nynke Piepers & Maud Pluijm

Contactgegevens

Februari, 2023

Wendy Buysse

wbuysse@dsp-groep.nl

020-6257537

Nynke Piepers

npiepers@dsp-groep.nl

Maud Pluijm

mpluijm@dsp-groep.nl

Inhoud

Afkortingen		**5**
1	**Inleiding**	**6**
1.1	Vraagstelling	6
1.2	Onderzoeksverantwoording	7
1.3	Leeswijzer	9
2	**Kindermishandeling**	**10**
2.1	Definitie	10
2.2	Hoe vaak komt het voor?	10
2.3	Risicofactoren voor kindermishandeling	12
3	**Wettelijk kader**	**15**
3.1	Wettelijke verantwoordelijkheid gemeente	15
3.2	Samenwerking regio	17
4	**Beleid**	**21**
4.1	Regiovisie	21
4.2	Doelen	23
4.3	Instrumentaria	24
4.4	Verbinding met andere programma's en vervolg	26
4.5	Gorinchems beleid en instrumentaria	29
4.6	Sturing en monitoring	31
5	**Werkwijze in de praktijk**	**34**
5.1	Werkproces	34
5.2	De praktijk in Gorinchem in cijfers	39
5.3	Vergelijking Gorinchem met ZHZ en Nederland	43
6	**Doeltreffendheid en doelmatigheid**	**45**
6.1	Overall beeld resultaten regiovisie GHNT in Gorinchem	45
6.2	Actielijn 1 Resultaten eerder in beeld	46
6.3	Actielijn 2 Stoppen en duurzaam oplossen	51

6.4 Actielijn 3 Specifieke doelgroepen 53
6.5 Bevorderende en belemmerende factoren 53

7 Rol van de raad 55

Addendum 57

Bijlagen
Bijlage 1 - Begrippenlijst 62
Bijlage 2 - Geraadpleegde bronnen 65
Bijlage 3 - Rollen en verantwoordelijkheden ketenpartners aanpak kindermishandeling 67
Bijlage 4 - Risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling 70
Bijlage 5 - Cijfers Gorinchem, ZHZ, Nederland 71

Afkortingen

ASVZ	Algemene Stichting Voor Zorg- en dienstverlening
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CIT	Crisis Interventie Team
College van B&W	College van burgemeester en wethouders
CSG	Centrum Seksueel Geweld
DG&J	Dienst Gezondheid en Jeugd
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GHNT	Geweld Hoort Nergens Thuis
GI	Gecertificeerde Instelling
HGKM	Huiselijk geweld en kindermishandeling
JB West	Jeugdbescherming West
LJ&R	Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering
LVB	Licht verstandelijke beperking
MDA++	Multidisciplinaire Aanpak
OM	Openbaar Ministerie
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SOJ	Serviceorganisatie Jeugd
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOiT	Veilig Opgroeien is Teamwerk
VT	Veilig Thuis
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WODC	Wetenschappelijk Onderzoeks- en documentatiecentrum
WSG	William Schrikker Groep
ZHZ	Zuid-Holland Zuid

1 Inleiding

1.1 Vraagstelling

De rekenkamercommissie Gorinchem heeft naar aanleiding van vragen in de gemeenteraad gesignaleerd dat er relatief meer meldingen van kindermishandeling zijn in Zuid-Holland Zuid[1] (ZHZ) – en mogelijk ook in Gorinchem – dan gemiddeld in Nederland. De redenen daarvoor zijn niet duidelijk. Ook heeft zij vastgesteld dat de gemeenteraad weinig zicht heeft op de aanpak van kindermishandeling en de kwaliteit van de hulp in die aanpak. De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is een complexe opgave waarin veel partijen een rol spelen. Een effectieve aanpak kan alleen door een gezamenlijke inspanning van burgers, professionals en gemeente worden bereikt. De problematiek is vaak meervoudig. Op maatschappelijk niveau zijn onder andere armoede en financiële problemen een risico voor kindermishandeling. Voor de aanpak is samenwerking tussen organisaties binnen het sociaal domein en veiligheidsdomein nodig. Verschillende terreinen van het beleid hebben dus te maken met de aanpak van kindermishandeling. Het beleid en de uitvoering van de aanpak worden regionaal vormgegeven, maar de gemeente heeft ook haar eigen verantwoordelijkheid. De gemeenteraad heeft behoefte aan meer inzicht in de regierol van de gemeente op deze aanpak. Daarom laat de rekenkamercommissie onderzoek doen naar de aanpak van kindermishandeling in Gorinchem.

Doel van het onderzoek

De rekenkamercommissie wil met dit onderzoek inzicht krijgen in de factoren die maken dat er in de regio ZHZ en mogelijk ook in Gorinchem meer meldingen van kindermishandeling zijn dan elders in het land. En afgeleid daarvan:

- inzicht krijgen in de doelmatigheid en doeltreffendheid van de aanpak van huiselijk geweld in het algemeen en kindermishandeling in het bijzonder in de gemeente Gorinchem;
- inzicht krijgen in de wijze waarop de gemeente Gorinchem de regierol invult in relatie tot de lokale ketenpartners;
- beoordelen welke relatie er bestaat tussen de aanpak en de meldingen.

Onderzoeksperiode

DSP-groep heeft dit onderzoek in opdracht van de rekenkamercommissie uitgevoerd tussen februari en november 2022. In dit rapport presenteren we de resultaten van dat onderzoek. De resultaten zijn gebaseerd op gesprekken tussen mei en september 2022. Dit betekent dat nieuwe ontwikkelingen na oktober 2022 niet zijn meegenomen in het rapport. Op het gebied van de aanpak van kindermishandeling doen zich veel ontwikkelingen voor. In het ambtelijk wederhoor in januari 2023 is melding gedaan van recente ontwikkelingen die relevant zijn voor de conclusies van dit onderzoek. Deze zijn in een addendum kort beschreven. In hetzelfde addendum geven we ook een update van specifieke cijfers met betrekking tot kindermishandeling die ten tijde van het veldwerk niet beschikbaar waren maar wel relevant zijn voor de conclusies van het onderzoek.

[1] Schriftelijke vragen van Dhr. Ilhan Tekir van de fractie D66, inzake huiselijk geweld en kindermishandeling d.d. maart 2021.

Centrale vraagstelling

De centrale vraagstelling van het onderzoek is:

> In hoeverre hanteert de gemeente Gorinchem in de periode 2019-2022 een doeltreffende en doelmatige aanpak op lokaal niveau (mede in relatie tot de lokale partners) ten aanzien van het voorkomen, de (vroeg)signalering en de aanpak van huiselijk geweld in het algemeen en kindermishandeling in het bijzonder (binnen de context van regionale samenwerking), en voert zij haar rol doeltreffend en doelmatig uit?

Deelvragen

De centrale vraagstelling is vertaald in de volgende deelvragen:

1. Welke ontwikkeling is vanaf 2019 zichtbaar in het aantal meldingen en het aandeel kinderen dat te maken heeft met huiselijk geweld, en kindermishandeling in het bijzonder, in Gorinchem t.o.v. ZHZ en Nederland als geheel?
2. Welke wettelijke verplichtingen hebben gemeenten t.a.v. het voorkomen, de (vroeg)signalering en de aanpak van huiselijk geweld?
3. In hoeverre heeft de gemeente samenhangend beleid vastgesteld (regionaal en lokaal) t.a.v. het voorkomen, de (vroeg)signalering en de aanpak van huiselijk geweld?
    a) Welke doelen heeft de gemeente zich gesteld op dit gebied?
    b) In hoeverre kan de gemeente sturen op de gestelde doelen?
    c) Op welke manier worden de gestelde doelen gemonitord?
4. Hoe geeft de gemeente gedurende de periode 2019 – 2022 invulling aan haar eigen (lokale) rol binnen dit beleid?
    d) Welke instrumenten worden ingezet en welke resultaten worden geboekt?
    e) Op welke manier voert de gemeente regie op lokale ketenpartners?
    f) Welke factoren werken belemmerend en bevorderend om de gestelde doelen te bereiken?
    g) Welke impact heeft de covidpandemie op de uitvoering?
5. Wat is de relatie tussen de doeltreffendheid en doelmatigheid in de aanpak van de gemeente Gorinchem in de periode 2019 - 2022 en het relatief hoge aantal meldingen van kindermishandeling?

1.2 Onderzoeksverantwoording

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we de volgende onderzoeksmethoden ingezet:

- Deskresearch bestaande uit documentenanalyse en analyse van cijfers uit de impactmonitor huiselijk geweld en jaarrapportages van Veilig Thuis (VT) (zie bijlage 2 voor een overzicht van de documenten).
- Interviews met vertegenwoordigers van de verschillende stakeholders over de doelen van de aanpak, de instrumenten die worden ingezet, wat goed gaat en belemmerende factoren en duiding van de cijfers:

- Gemeente: accounthouder huiselijk geweld en kindermishandeling, beleidsadviseurs sociaal domein en jeugd en openbare orde en veiligheid (vier respondenten)
- Gemeente: wethouder en beleidsadviseur
- VT (manager, teamleider en uitvoerend medewerker)
- Sociaal team (manager, aandachtfunctionaris en medewerker)
- Projectleider Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT) regio
- Programmamanager Veilig Opgroeien is Teamwerk (VOiT)
- Politie (operationeel analist, aanspreekpunt doelgroepen voorheen wijkagent)
- Ambtelijk opdrachtgever GHNT centrumgemeente Dordrecht
- Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) (beleidsadviseur en medewerker intake)
- Gecertificeerde instellingen (GI's) (jeugdbeschermer betrokken bij VOiT WSG en LJ&R, teammanager JB West)

- Panelgesprek met vertegenwoordiging van raadsleden (zes deelnemers van vijf partijen) over de invloed die de raad wil uitoefenen op de aanpak van kindermishandeling, welke mogelijkheden de raad ziet en wat de raadsleden nodig hebben om die invloed uit te oefenen.

Scope en afbakening

Omdat de aanpak van kindermishandeling onderdeel is van de aanpak huiselijk geweld kunnen beide vormen niet helemaal los van elkaar worden gezien. De aanpak huiselijk geweld is breder dan de aanpak kindermishandeling en omvat bijvoorbeeld ook de aanpak van ouderenmishandeling en eerwraak. In dit onderzoek ligt de focus op kindermishandeling binnen de bredere context van huiselijk geweld. In hoofdstuk 2 gaan we nader in op de definitie van kindermishandeling.

We vergelijken de situatie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Gorinchem met die in ZHZ en Nederland. Voor Gorinchem zoomen we in op cijfers over kindermishandeling. Wanneer we de vergelijking maken met ZHZ en Nederland gebruiken we veelal cijfers over huiselijk geweld, omdat op het niveau van Nederland niet alle beschikbare cijfers zijn uitgesplitst naar kindermishandeling. We benoemen dat dan expliciet. Na afronding van het onderzoek zijn enkele van deze uitgesplitste cijfers wel beschikbaar gekomen. Deze hebben we in het addendum opgenomen.

Zoals eerder gezegd, worden het beleid en de uitvoering van de aanpak van kindermishandeling – en huiselijk geweld – regionaal vormgegeven, maar de gemeente Gorinchem heeft ook haar eigen verantwoordelijkheid. De focus van dit onderzoek ligt op de invulling van de lokale regierol en de lokale sturing binnen het regionale kader. We richten ons daarbij op de periode 2019 – 2021 met een doorkijk naar de recente ontwikkelingen in 2022.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we in op wat kindermishandeling is en hoe vaak het voorkomt in Gorinchem, ZHZ en Nederland. Vervolgens zetten we in hoofdstuk 3 de wettelijke taken van de gemeente op een rij. Het regionale en lokale beleid komt in hoofdstuk 4 aan bod. De werkwijze voor het signaleren en melden van kindermishandeling in de praktijk beschrijven we in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 presenteren we de resultaten over de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het beleid. Daarna gaan we in hoofdstuk 7 in op de (mogelijke) rol van de raad ten aanzien van de aanpak kindermishandeling. In een addendum hebben we wijzigingen in de aanpak sinds de afronding van het onderzoek die in het ambtelijk wederhoor zijn genoemd en relevant zijn voor de conclusies kort beschreven. In dit addendum zijn tevens cijfers opgenomen met betrekking tot kindermishandeling die recent beschikbaar zijn gekomen en relevant zijn voor de conclusies. De bevindingen zijn samengevat in de bijgevoegde factsheet. In bijlage 1 is een begrippenlijst opgenomen. In bijlage 2 de geraadpleegde bronnen en in bijlage 3 de rollen en verantwoordelijkheden van de ketenpartners in de aanpak kindermishandeling (en huiselijk geweld). In bijlage 4 geven we een overzicht van de risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling in Gorinchem in vergelijking met Zuid-Holland Zuid. In bijlage 5 zijn verdiepende cijfers opgenomen.

2 Kindermishandeling

Geweld hoort nergens thuis en toch is huiselijk geweld en kindermishandeling het grootste geweldsprobleem in onze samenleving.[2] In dit hoofdstuk beschrijven we wat wordt verstaan onder kindermishandeling en hoe vaak het voorkomt.

2.1 Definitie

Huiselijk geweld is geweld door iemand in de huiselijke kring van het slachtoffer. Het slachtoffer is afhankelijk van de dader en er is meestal sprake van een machtsverschil. Daders kunnen partners, ex-partners, gezins- en familieleden en huisvrienden zijn.[3]

Kindermishandeling is een specifieke vorm van huiselijk geweld. Bij kindermishandeling berokkenen de ouders of andere volwassenen de minderjarige ernstige schade in de vorm van fysiek of psychisch letsel, ofwel door dreiging met het toebrengen van dergelijk letsel. Het gaat dus niet alleen om de ouders of verzorgers in het gezin. Ook andere volwassenen kunnen een kind dat afhankelijk van hen is voor aandacht, bescherming en verzorging mishandelen (Impactmonitor huiselijk geweld en kindermishandeling)[4].

Er wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende vormen van kindermishandeling:

- Fysieke mishandeling
- Fysieke verwaarlozing
- Emotionele mishandeling
- Emotionele verwaarlozing
- Seksueel misbruik
- Getuige zijn van geweld in het gezin

Verschillende bronnen hanteren verschillende definities. We sluiten in dit rapport aan bij de definities van die gebruikt worden in de Impactmonitor Huiselijk Geweld van het CBS.

2.2 Hoe vaak komt het voor?

Hoe vaak kindermishandeling voorkomt is niet duidelijk. Kindermishandeling speelt zich vaak af in de beslotenheid van de huiselijke kring. Niet alle gevallen van kindermishandeling worden gemeld. En niet elke melding betekent dat er ook daadwerkelijk sprake is van kindermishandeling.

[2] Regiovisie en Actieplan Geweld hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022.
[3] In deze definitie van huiselijk geweld valt dierenmishandeling niet onder huiselijk geweld. Dierenmishandeling en huiselijk geweld gaan echter vaak samen. Dierenmishandeling kan een signaal zijn van huiselijk geweld. Dierenmishandeling kan ook de reden zijn voor een slachtoffer van huiselijk geweld om de gewelddadige situatie niet te ontvluchten.
[4] https://dashboards.cbs.nl/v3/dashboardimpactmonitor_hgkm/.

Op basis van landelijke studies bij professionals naar hoe vaak kindermishandeling voorkomt, wordt geschat dat ongeveer 3% van de kinderen tussen 0 en 17 jaar jaarlijks te maken krijgt met kindermishandeling. Er zijn geen specifieke cijfers over hoe vaak kindermishandeling in Gorinchem voorkomt.
Wel zijn er cijfers over het aantal meldingen van kindermishandeling in Gorinchem (zie tabel 2.1). In 2021 zijn 206 meldingen van kindermishandeling gedaan over kinderen in Gorinchem. Daarbij moeten we er wel rekening mee houden dat over één kind meerdere meldingen kunnen worden gemaakt en dat één melding betrekking kan hebben op meerdere kinderen. We merken verder op dat meldingen niet betekenen dat er ook daadwerkelijke sprake is van kindermishandeling. Uit tabel 2.1 blijkt ook dat het aantal meldingen tussen 2020 en 2021 is afgenomen. Hier gaan we in hoofdstuk 5 nader op in.

Tabel 2.1 Aantal meldingen kindermishandeling in Gorinchem tussen 2019-2021

Jaar	Gorinchem
2019	241
2020	243
2021	206

Bron: Jaaroverzichten Veilig Thuis 2019-2021

Afgezet tegen het aantal inwoners worden in Gorinchem en ZHZ meer meldingen van kindermishandeling gedaan per 100. 000 inwoners dan in Nederland (zie tabel 2.2). In Gorinchem is dit relatieve aantal echter afgenomen sinds 2019. In 2021 zijn er 495 meldingen kindermishandeling per 100.000 inwoners. In ZHZ is dit 640 en in Nederland 349.

Tabel 2.2 Aantal ontvangen meldingen kindermishandeling bij VT in Gorinchem, ZHZ en Nederland per 100.000 inwoners tussen 2019-2021[5]

Jaar	Gorinchem	ZHZ	Nederland
2019	627	635	321
2020	621	675	365
2021	495	640	341

Bron: Dashboard Veilig Thuis CBS

Op basis van de vermoedelijke aard van het geweld dat wordt vastgelegd als melding wordt gedaan van kindermishandeling, kunnen we een inschatting maken van de vorm die door professionals of burgers het meest worden gesignaleerd (in hoofdstuk 5 geven we een nadere beschrijving van de werkwijze van signaleren en melden in de praktijk). Over hoe vaak specifieke vormen van kindermishandeling voorkomen kunnen we geen exacte uitspraken doen. Zoals eerder gezegd komen in een gezin meerdere vormen van kindermishandeling voor.

[5] De absolute aantallen meldingen op het Dashboard VT van CBS wijken enigszins af van de absolute aantallen in de jaarrapportages van VT ZHZ. Dit heeft mogelijk te maken met peildatum van opvragen, administratieve wijzigingen na de peildatum en afronding op vijftallen door het CBS.

Tabel 2.3 Aantal meldingen kindermishandeling in Gorinchem en Zuid-Holland Zuid in 2021 naar type kindermishandeling

Aantal meldingen (2021)	Gorinchem	Zuid-Holland Zuid
Fysieke mishandeling	43	679
Fysieke verwaarlozing	33	624
Emotionele/geestelijke verwaarlozing	189	2968
Seksueel misbruik	8	89
Overig	17	206

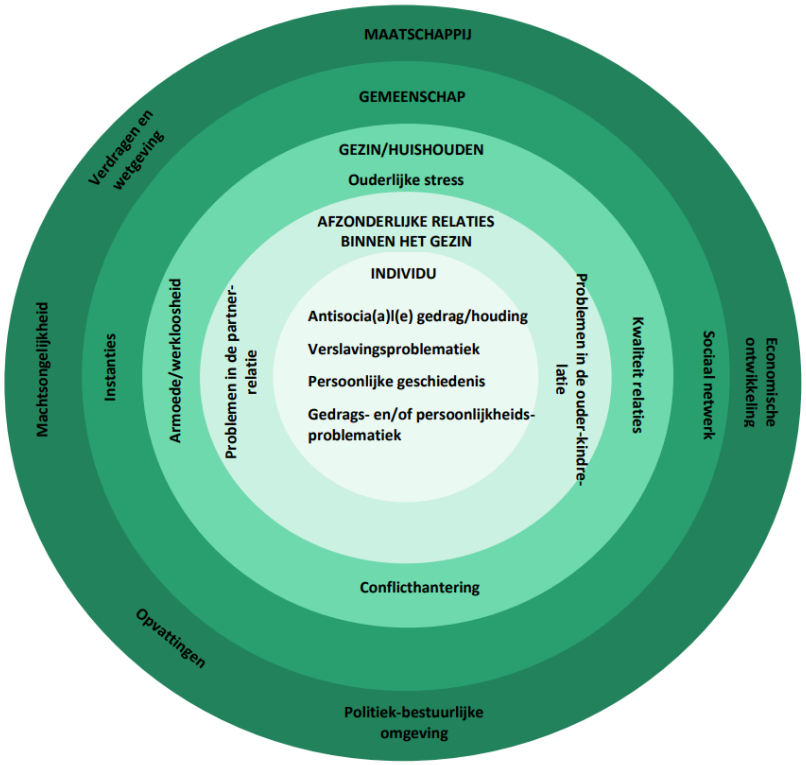
Bron: Jaaroverzichten VT 2021

De meeste meldingen – bijna twee derden – gaan over emotionele verwaarlozing (zie tabel 2.3). Ongeveer 15% van de meldingen gaan over fysieke mishandeling en iets minder over fysiek verwaarlozing. Zoals eerder gezegd kunnen in één melding verschillende vormen van kindermishandeling worden gemeld. Daarom komt het totaal van het aantal meldingen met betrekking tot de verschillende vormen van kindermishandeling niet overeen met het aantal meldingen van kindermishandeling dat in 2021 is gemaakt (206).

2.3 Risicofactoren voor kindermishandeling

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn in gezinnen veelal geen opzichzelfstaande problemen. Vaak is er sprake van een opeenstapeling van problemen op verschillende domeinen. Daarnaast zijn er ook context- en risicofactoren die de kans op huiselijk geweld en kindermishandeling vergroten. In figuur 2.1 is weergegeven welke factoren dat zijn.

Figuur 2.1 Ecologisch model context- risicofactoren HGKM

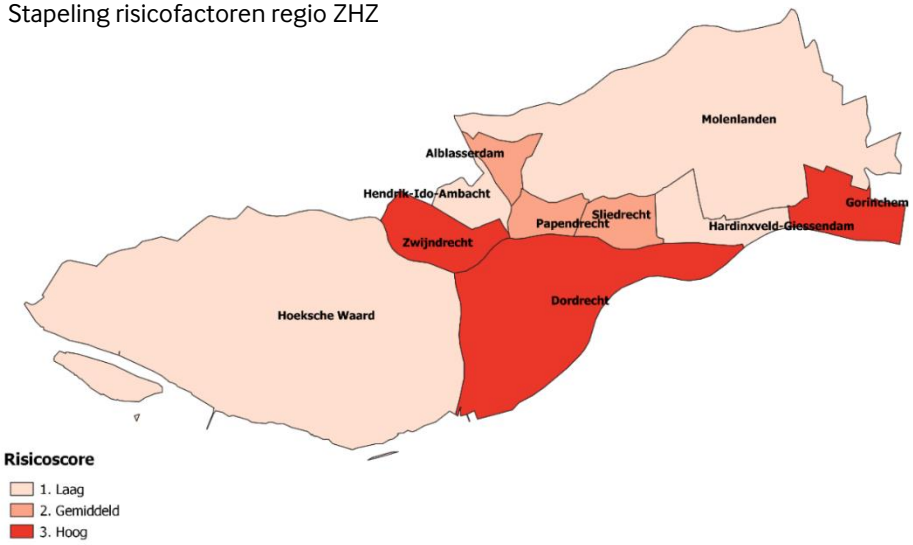

Bron: A. ten Boom en K. Wittebrood (2019) De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland (Den Haag: WODC)

In 2020 heeft Regioplan in opdracht van de regio ZHZ onderzoek gedaan naar de mate waarin de context- en risicofactoren voorkomen in de gemeenten van de regio.[6] [7] Zij hebben per gemeente een risicoscore berekend, gebaseerd op gegevens uit 2019.[8]

In figuur 2.2 is de risicoscore voor de verschillende gemeenten weergegeven.

Figuur 2.2 Stapeling risicofactoren regio ZHZ

Bron: E. Verbeek en K. de Vaan, Risicoscore huiselijk geweld en kindermishandeling (Regioplan, 2020)

Gorinchem scoort samen met Dordrecht en Zwijndrecht over het algemeen 'hoog'. In deze gemeenten komt de problematiek onderliggend aan deze risicofactoren in sterkere mate voor en is in grotere mate sprake van een stapeling van riscofactoren (zie bijlage 4). Dit kan één van de verklaringen zijn waarom in Gorinchem in 2019 relatief meer meldingen van kindermishandeling zijn dan gemiddeld in Nederland. Uit de analyse van Regioplan blijkt inderdaad dat er een samenhang is tussen de risicoscore en het aantal meldingen in Gorinchem in 2019. In tabel B4. 1 in bijlage 4 is weergegeven in welke mate de risicofactoren voorkomen in

[6] Verbeek, E. & de Vaan, K. (2020). Risicoscore huiselijk geweld en kindermishandeling. Amsterdam: Regioplan.

[7] Hiervoor hebben de onderzoekers een risicoscore berekend op basis van data over de verschillende risicofactoren. De risicofactoren die het best meetbaar zijn, betreffen de niveaus van het individu, het gezin/huishouden en de relaties daarbinnen. Factoren op het niveau van de gemeenschap en de maatschappij zijn niet minder belangrijk, maar moeilijker meetbaar. Zo is bekend dat op het niveau van de maatschappij gender een belangrijke rol speelt: de sociaal-culturele rollen die verbonden worden aan man- en vrouw zijn en die leiden tot verschillen in macht. Dat uit zich in verschillen tussen de seksen in dader- en slachtofferschap en speelt een belangrijke rol bij schadelijke traditionele praktijken. Vrouwen zijn bijna vier keer zo vaak slachtoffer van structureel geweld als mannen en binnen de (ex-)partnerrelatie zelfs bijna zes keer zo vaak. Over intergenerationele overdracht is bekend dat meisjes die in hun jeugd HGKM meemaken als volwassene vaker slachtoffer worden van HGKM, terwijl jongens die in hun jeugd HGKM meemaken een verhoogde kans lopen om als volwassene HGKM te plegen.

[8] Voor alle gemeenten is afzonderlijk een risicoscore vastgesteld. Dit is gedaan door een z-score te berekenen voor alle afzonderlijke risicofactoren en deze z-scores vervolgens op te tellen. De z-score is een standaardmaat waarmee verschillende soorten data met elkaar vergeleken kunnen worden. Deze z-scores zijn berekend op basis van de bovenstaande data over risicofactoren per gemeente. De z-score geeft aan hoeveel standaarddeviaties de score van de gemeente op een betreffende risicofactor afwijkt van het algemeen gemiddelde van deze risicofactor (regiogemiddelde). Hiermee geeft de z-score inzicht in 19 hoe ver de score van iedere gemeente op de risicofactor van het regiogemiddelde van die risicofactor af ligt. We kunnen dus per gemeente zien hoe deze scoort ten opzichte van het regiogemiddelde (van de betreffende risicofactor) en ten opzichte van de andere gemeenten, uitgedrukt in een standaardmaat. Het gemiddelde voor een z-score is 0: een gemeente scoort precies gemiddeld voor een bepaalde risicofactor wanneer de z-score voor deze risicofactor 0 betreft. Dit is het geval als de score van de gemeente gelijk is aan het regiogemiddelde. Een positieve score betekent dat de gemeente boven het gemiddelde ligt en een negatieve score onder het gemiddelde. In een normale verdeling zouden de meeste gemeenten een z-score tussen de -1 en 1 moeten hebben (dus een afwijking van maximaal 1 standaarddeviatie van het gemiddelde). Een z-score boven de 2 duidt op een aanzienlijke afwijking van het regiogemiddelde. Z-scores van 3 of hoger zijn zogenoemde 'outliers' en betreffen vrijwel altijd significante afwijkingen van het gemiddelde. De afzonderlijke z-scores per risicofactor zijn bij elkaar opgeteld om iets te zeggen over de stapeling van risicofactoren in de gemeente.

Gorinchem en het regiogemiddelde. Rood gemarkeerde percentages zijn risicofactoren waar de gemeente boven het gemiddelde van de regio scoort. Daarbij zien we dat Gorinchem op meerdere risicofactoren hoger scoort dan het regiogemiddelde en dan vooral op de factoren die te maken hebben met de financiële situatie van gezinnen. De verschillen zijn echter klein. De grootste verschillen zitten op de volgende risicofactoren. Deze komen in Gorinchem meer voor dan in de regio:

- Moeite met rondkomen van het beschikbare inkomen.
- Huishoudens met ten minste één jaar een inkomen tot 101% van het sociaal minimum t.o.v. het totaalaantal huishoudens.
- Aantal lopende schuldhulpverleningstrajecten in de gemeente.
- Aantal gewelds- en seksuele misdrijven in de gemeente.

Toch is het relatief aantal meldingen van kindermishandeling in Gorinchem niet hoger dan in Zuid-Holland Zuid.

3 Wettelijk kader

In dit hoofdstuk gaan we in op de wettelijke taken van de gemeente ten aanzien van kindermishandeling op basis van de geldende wetgeving. Het beleid wordt regionaal vormgegeven. We beschrijven de taken en verantwoordelijkheden van de centrumgemeente Dordrecht en de taken van de gemeente Gorinchem in de uitvoering van het regionaal beleid. Hiermee geven we antwoord op onderzoeksvraag 2.

3.1 Wettelijke verantwoordelijkheid gemeente

Gemeenten hebben een wettelijk taak in het terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het kader van de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling is vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo), de Jeugdwet, de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de Wet tijdelijk huisverbod. Op grond van deze wetten hebben de gemeenten in ieder geval de taak om:[9]

- maatregelen te nemen om kindermishandeling te bestrijden;[10]
- zorg te dragen voor en erop toe te zien dat het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling wordt nageleefd (hierna: Wet meldcode);[11]
- zorg te dragen voor een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling;[12]
- beleid te ontwikkelen ter voorkoming en signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling; [13]
- hulp en nazorg te bieden bij geweld in de privésfeer.[14]

Gemeenten werken hierbij nauw samen met lokale en regionale ketenpartners zoals o.a. het lokale Sociaal Team Gorinchem, VT, Onderwijs (BO en VO), GI's, RvdK, GGD Zorg en Overlast, Zorg en Veiligheidshuis, Woningcorporatie, Verstandelijk Beperkten zorg, geestelijke gezondheidszorg (GGZ), Thuiszorg aanbieders, reclassering, jeugdzorgaanbieders, politie en Openbaar Ministerie (OM).

[9] Huiselijk geweld en kindermishandeling | VNG.
[10] Art. 2.6, lid 2 Jeugdwet.
[11] Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
[12] Art. 4.1.1. lid 1 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).
[13] Huiselijk geweld en kindermishandeling | VNG.
[14] Huiselijk geweld en kindermishandeling | VNG.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Sinds 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Die wet houdt in dat alle organisaties die werken met kinderen en volwassenen een meldcode moeten hebben. Organisaties in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en justitie zijn verplicht met de meldcode te werken. Het doel van de meldcode is professionals te helpen eerder en beter te handelen als zij vermoeden dat een gezinslid thuis wordt mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt.

De overheid heeft het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling opgesteld. Sectoren en branches hebben dit voorbeeld vertaald naar hun achterban. Vervolgens maken instellingen en organisaties op hun beurt een vertaling naar hun werkpraktijk: zij beschrijven wie welke stappen zet bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Elke meldcode omvat dezelfde 5 stappen zoals opgenomen in het basismodel. Dat vergemakkelijkt de samenwerking tussen professionals en organisaties.
De meldcode is nadrukkelijk geen meldplicht. Organisaties zijn verplicht een meldcode te hebben, professionals zijn verplicht te handelen volgens de stappen van de meldcode, maar het doorlopen ervan hoeft niet te leiden tot een melding. In 2019 is de meldcode gewijzigd en zijn de stappen 4 en 5 aangepast. In stap 5 neemt de professional twee losse besluiten: Is melden bij VT noodzakelijk? Is zelf hulp bieden of organiseren ook (in voldoende mate) mogelijk?

In de Wet meldcode is wel opgenomen dat professionals het récht hebben te melden bij VT. Ook als gezinsleden daar geen toestemming voor geven. Het meldrecht houdt in dat professionals persoonsgegevens van volwassenen en kinderen mogen doorgeven aan VT, zodat zij een onderzoek naar de gezinssituatie kunnen starten. Bovendien mogen professionals informatie geven als VT daar vanwege het onderzoek om vraagt.

In de meldcode worden vijf stappen doorlopen:

STAP 1: Signalen in kaart

Breng de signalen in kaart die je zorg bevestigen of ontkrachten. Leg signalen en vervolgstappen objectief en feitelijk vast in het dossier. Voer indien nodig de kindcheck uit.

STAP 2: Overleg met een deskundige collega of VT

Overleg met een deskundige collega om signalen te duiden. Raadpleeg zo nodig VT of een forensisch arts. Neem bij eergerelateerd geweld, huwelijksdwang of vrouwenbesnijdenis direct contact op met VT.

STAP 3: Praat met ouders of verzorgers

Bespreek je zorgen zo snel mogelijk met de ouders/verzorgers van het kind. Alleen als jouw veiligheid of die van het kind in gevaar kan komen door een gesprek kan hiervan worden afgezien.

STAP 4: Weeg het geweld

Maak een inschatting van de aard en de ernst van de situatie op basis van signalen, het overleg met een collega en het oudergesprek. Vraag bij twijfel advies aan VT. Bij een reële kans op schade: melden.

STAP 5: Beslis: is melden nodig? Is hulpverlening nodig?

3.2 Samenwerking regio

Taak centrumgemeente Dordrecht

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt vormgegeven op het niveau van de regio ZHZ.[15] De gemeenten Dordrecht en Nissewaard[16] zijn centrumgemeenten. Gorinchem valt voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling onder centrumgemeente Dordrecht. De gemeente Dordrecht heeft als centrumgemeente de beleidsregie over de regio en de volgende verantwoordelijkheden en taken in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling:

- Verantwoordelijk voor het organiseren van de aanpak van complexe casuïstiek en aanspreekpunt voor regionale organisaties.
- Maken van beleid en samen met de regiogemeenten zorgen voor de ontwikkeling van een regionale aanpak.
- Partijen bijeenbrengen om afspraken te maken over de aanpak.
- Zorgen dat periodieke samenwerkingsafspraken tegen het licht worden gehouden.
- Contact houden met bovengemeentelijke instellingen.
- Zorgen voor afstemming met andere bestuurslagen.

Taak gemeente Gorinchem in regionale aanpak

Dordrecht heeft de beleidsregie op de regiovisie en het uitvoeringsplan (zie hoofdstuk 4), maar elke gemeente – dus ook Gorinchem – heeft zelf ook verantwoordelijkheid in de preventie, signalering, lichtere hulp en nazorg. De gemeente Gorinchem heeft de volgende taken:[17]

- Organiseren lokale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Vervullen regierol richting sociaal domein voor vaststellen samenhangende visie, uitzetten en monitoren gewenste richting, financier, aanjager van aanpak.
- Vervullen regierol voor de samenwerking tussen en met partners.[18]
- Toezichthouden op de toepassing Wet Meldcode in lokale zorg en gebruik ervan stimuleren, waar nodig ondersteunen van professionals bij het gebruik ervan.
- Verantwoordelijk voor voldoende capaciteit bij de lokale wijkteams om zicht te krijgen en houden op de veiligheid in de gezinnen die door VT naar de lokale wijkteams zijn toegeleid.[19]
- Toezien op de kwaliteit van de professionals in de lokale wijkteams[20] (zie ook onder randvoorwaarde deskundigheid).

[15] De regio Zuid-Holland Zuid bestaat uit de gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht.
[16] De gemeente Nissewaard is de centrumgemeente voor de Hoekse Waard.
[17] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.); art. 2.1. Jeugdwet.
[18] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.
[19] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.
[20] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.

Met betrekking tot het laatste punt, de kwaliteit van professionals in de lokale wijkteams, is in het Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, VNG, 2022) vastgelegd dat de gemeente er zorg voor moet dragen dat het lokale wijkteam:

- daadwerkelijk werkt conform het gedachtengoed van 1-gezin-1plan-1regisseur;
- werkt op basis van een gedeelde visie op veiligheid;
- werkt met één en hetzelfde instrument om een veiligheidsbeoordeling te maken voor het gezin/huishouden en op de hoogte is van welke instrumenten andere professionals/organisaties gebruiken om een veiligheidsbeoordeling te maken en hoe deze zich verhouden tot het eigen instrument;
- in staat is (casus)regie te voeren in een gezin totdat stabiele veiligheid is bereikt;
- traumasensitief werkt.

In februari 2022 is de geldigheid van dit kwaliteitskader voor onbepaalde tijd verlengd en is besloten om elke twee jaar te beoordelen of actualisatie nodig is.

Binnen de gemeente heeft het college van Burgemeester en Wethouders (hierna: college van B&W) ook nog specifieke taken, zoals beschreven in de Wmo, de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de Jeugdwet. In het kort komt het neer op de volgende taken, het college van B&W:

- draagt zorg voor de inrichting van een VT -organisatie;[21]
- bevordert een goede samenwerking tussen VT, de hulpverlenende instanties, de politie en de gecertificeerde instellingen en de raad voor de kinderbescherming met betrekking tot de Jeugdwet;[22]
- bevordert de kennis en het gebruik van de meldcode binnen haar gemeente;[23]
- ziet toe op voldoende kwalitatief en kwantitatief aanbod aan jeugdhulp.[24]

Regionaal belegde taken

Gemeenten hebben vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet een verantwoordelijkheid voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij zijn op grond van de Wmo daarbij wettelijk verplicht om met andere gemeenten samen te werken bij de organisatie van het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling [AMHK] – nu Veilig Thuis. Regionaal zijn daarom taken en bevoegdheden van de gemeente voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling belegd bij de gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid [DG&J ZHZ].
DG&J ZHZ is de koepel voor de volgende taken en opgaven:

- GGD Zuid-Holland Zuid, voor uitvoering van de Wet publieke gezondheid en Wmo Openbare Geestelijke Gezondheidszorg.
- Serviceorganisatie Jeugd, voor uitvoering van de Jeugdwet in mandaat van de gemeente.[25]
- Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten, voor uitvoering van o.a. de Leerplichtwet.

[21] Art. 4.1.1 lid 1 Wet WMO (2015).
[22] Art. 4.1.1 lid 4 Wet WMO (2015).
[23] Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
[24] Art. 2.6. Jeugdwet.
[25] Voor een nadere specificering van het mandaat verwijzen we naar de gemeenschappelijke regeling.

- Uitvoering van Veilig Thuis Zuid-Holland Zuid (AMHK).

De taken en bevoegdheden van de DG&J ZHZ zijn vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling. De taken en bevoegdheden worden nader omschreven en uitgewerkt in een vierjaarlijks meerjarig beleidsplan dat aan het algemeen bestuur ter goedkeuring wordt voorgelegd en aan de gemeenteraden voor vaststelling van de beleids- en financiële kaders. Het algemeen bestuur bestaat uit een vertegenwoordiging vanuit de colleges van B&W van de deelnemende gemeenten.

Voor de specifieke uitvoering van de regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, is de inbreng en samenwerking met Veilig Thuis [VT] ZHZ, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, dus een vereiste. In hoofdstuk 5 gaan we in op de werkwijze van VT. Vanuit de gemeenschappelijke regeling is DG&J ZHZ voor Veilig Thuis belast met de volgende taken:

1. Het in stand houden van een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK) als bedoeld in artikel 4.1.1 Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 alsmede de Jeugdwet, ook genoemd Veilig Thuis.
2. Uitvoeren van de door de deelnemende gemeenten overgedragen taken en bevoegdheden, zoals bedoeld in hoofdstuk 2 en artikel 4.1.1. van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en hoofdstuk 2 van de Jeugdwet en de daaronder vallende regelingen, voor zover deze taken betrekking hebben op het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.
3. Het (doen) organiseren en in stand houden van een regionale crisisdienst.

Daarnaast werken de tien gemeenten samen op het gebied van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Hiervoor is de Serviceorganisatie Jeugd (SOJ) opgericht. SOJ draagt namens de gemeenten zorg voor het inkopen en contracteren van de jeugdhulp. De SOJ is ook bestuurlijk en organisatorisch ondergebracht bij de DG&J.

De DG&J staat onder de dagelijkse leiding van een directeur publieke gezondheid en het organisatiedeel SOJ onder de dagelijkse leiding van de directeur SOJ ZHZ. Zij bewaken gezamenlijk een zo groot mogelijke eenheid van beleid, voorkomen tegenstrijdigheden in het beleid van beide organisatieonderdelen, dragen er zorg voor dat het beleid van beide organisatieonderdelen zoveel mogelijk op elkaar aansluit en bewaken gezamenlijk de naleving van relevante wetten, kaders en richtlijnen en coördineren gezamenlijk de besluitvormingsprocessen binnen het samenwerkingsverband.

De taken en werkzaamheden van de middelenfuncties aan en binnen de DG&J worden verzorgd door en vanuit de gemeente Dordrecht als servicegemeente. Het dagelijks bestuur van DG&J ZHZ en de voorzitter hebben de gemeente Dordrecht gemandateerd voor de uitvoering van deze bevoegdheden.

Uit het ambtelijk wederhoor is gebleken dat bovenstaande strikt genomen nog geldt, maar dat dit sinds april 2022 in de praktijk niet meer zo is. Een wijziging van de regeling is in procedure. We gaan hier verder op in het addendum.

Taken landelijke, regionale en lokale partners

De rollen en verantwoordelijkheden van de landelijke, regionale en lokale partners zijn opgenomen in bijlage 3. Lokaal spelen de sociale teams een centrale rol in het signaleren, melden, bieden van hulp en toeleiden naar meer specialistische hulp. Relevant in dat kader is de transitie van jeugdteams en sociale teams in Gorinchem naar 0 - 100 teams.

4 Beleid

In dit hoofdstuk beschrijven we het regionale beleid ten aanzien van de aanpak van huiselijk geweld zoals vastgelegd in de regiovisie en vervolgens de lokale invulling die daaraan is gegeven.

4.1 Regiovisie

Vanuit de Rijksoverheid is een meerjarenprogramma GHNT ontwikkeld. Het programma liep van 2019 tot 2022 en is met een jaar verlengd. Per 1 juni 2022 zijn onderdelen van het programma GHNT opgegaan in het programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (zie verder 4.4). Het landelijke programma is in elke regio vertaald naar een regiovisie en een regionaal uitvoeringsprogramma.

In de regio ZHZ is voor het opstellen van de huidige regiovisie voortgebouwd op de eerste gezamenlijke regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling die in 2014 door de gezamenlijke gemeenten is vastgesteld. Deze regiovisie was voornamelijk gericht op de vorming en inrichting van het Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (vanaf 2015 Veilig Thuis) en de samenwerking tussen veiligheids- en zorgpartners. In deze eerste regiovisie zijn ook beleidsuitgangspunten voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling opgenomen. Deze uitgangspunten zijn overgenomen en doorontwikkeld in de regiovisie GHNT.

De landelijke visie op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, die door de landelijke partners en de Nederlandse gemeenten is onderschreven, is:

> *'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico gestuurde zorg.'*

Deze visie geldt voor de hele keten van preventie en signaleren en melden via werken aan directe en stabiele veiligheid tot aan het werken aan duurzaam herstel. De visie heeft betrekking op vier aspecten:

1. Preventie
2. Signaleren en melden
3. Interventie gericht op directe veiligheid
4. Inzetten op stabiele veiligheid en duurzaam herstel

Preventie

Preventie heeft als doel om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen. Hierbij gaat het om primaire preventie, dat wil zeggen preventie bij kinderen en volwassenen die nog niet te maken hebben gehad met huiselijk geweld maar wel een verhoogd risico lopen.

Signalering en melden

Als huiselijk geweld en kindermishandeling wel voorkomt, is het zaak dit zo snel mogelijk te signaleren en adequaat te handelen. Hier spelen professionals een cruciale rol. Zij hebben namelijk een wettelijke taak volgens de Wet meldcode. De meldcode helpt professionals bij het signaleren en handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. De wet heeft als doel sneller en adequater hulp te bieden. Gemeenten hebben een belangrijke stimulerende rol voor het gebruik van de meldcode en deskundigheidsbevordering voor het herkennen van signalen.

Directe veiligheid

Na signaal en melding is het van belang zo snel mogelijk te werken aan directe veiligheid. Hierbij is een analyse van het hele (gezins)systeem belangrijk. Het stoppen van het geweld en het beschermen van het slachtoffer staat voorop.

Stabiele veiligheid

Na directe veiligheid is het van belang om zicht te krijgen op de risicofactoren in het hele (gezins)systeem om vervolgens samen met betrokkenen een hulpverleningsplan op te stellen. Dit plan moet systeemgericht zijn, dat wil zeggen 'gericht op het behalen van de doelen die het meeste effect hebben op de veiligheid binnen de relaties in het gezin'. Hierbij is nazorg ook van belang om te voorkomen dat het geweld terugkeert.

Bron: Regiovisie Geweld Hoort Nergens Thuis ZHZ 2019-2022

Voor een effectieve aanpak van het huiselijk geweld en kindermishandeling is samenwerking in de hele keten van groot belang. Samenwerking richt zich 'op de oorzaken van onveiligheid (risico gestuurde zorg) en de gevolgen van geweld (herstelgerichte zorg).'

Drie actielijnen

Om vorm te geven aan deze visie van zijn landelijk drie actielijnen opgesteld.[26] Deze worden ook in de regiovisie ZHZ gevolgd.

[26] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).

1. **Eerder en beter in beeld**: aan deze actielijn ligt de gedachte ten grondslag dat als geweld dat plaatsvindt eerder in beeld is, de duur van het geweld kan worden verkort en erger worden voorkomen.[27] Door het geweld beter in beeld te hebben, kan het slachtoffer en diens omgeving het beste worden geholpen.
2. **Stoppen en duurzaam oplossen**: door in te zetten op het zo snel mogelijk stoppen van geweld en het creëren van stabiele veiligheid en herstel van de opgelopen schade, wordt het geweld duurzaam opgelost.
3. **Specifieke groepen**: een aantal doelgroepen met specifieke problemen vraagt om specialistische expertise en/of een gerichte aanpak.

4.2 Doelen

In lijn met het landelijk Actieprogramma GHNT is een uitvoeringsplan gekoppeld aan de regiovisie. Per actielijn zijn verschillende doelen gesteld. Die doelen richten zich op output (de prestaties) die door de betrokken professionals en organisaties moeten worden geleverd en niet zozeer op de outcome (de beoogde impact bij de betrokkenen) en de maatschappelijke impact. Aan de doelen zijn in de regiovisie geen indicatoren gekoppeld.

Eerder en beter in beeld

De aanname is dat door het geweld eerder in beeld te krijgen de duur van het geweld kan worden verkort en erger kan worden voorkomen. Door het geweld beter in beeld te hebben, weten we hoe het slachtoffer en diens omgeving het best kan worden geholpen.

Om het geweld eerder en beter in beeld te hebben moeten de volgende doelen worden bereikt:

- Professionals herkennen signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en handelen op deze signalen volgens de meldcode.[28]
- Omstanders herkennen signalen en durven die bespreekbaar maken.
- Signalen uit verschillende hoeken over dezelfde gezinnen komen samen bij VT.
- Door middel van onderzoek wordt vastgesteld of daadwerkelijk sprake is van huiselijke geweld en/of kindermishandeling.
- De positie en werkwijze van VT zijn duidelijk voor alle partners.
- Het proces van signaal, via melding, naar analyse, beoordeling en opvolging verloopt snel.

Stoppen en duurzaam oplossen

Het doel van deze actielijn is om geweld zo snel mogelijk te stoppen, stabiele veiligheid en herstel van de door betrokkenen opgelopen schade te realiseren. Door adequaat handelen kan acute onveiligheid direct gestopt worden en het slachtoffer worden beschermd. Interventie en hulpverlening moeten ertoe leiden dat de cirkel van geweld duurzaam wordt doorbroken.[29]

[27] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
[28] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
[29] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).

Hiervoor wordt aan de volgende doelen gewerkt:

- Multidisciplinair en systeemgericht werken volgens het principe van 1gezin-1plan-1regisseur.
- Effectieve hulp gericht op duurzaam, medisch en psychologisch herstel.
- Effectieve aanpak van plegers.

Om deze doelen te bereiken is een goede samenwerking tussen zorg/straf, welzijn en jeugd/onderwijs nodig. Het lokale veld vormt de basis voor hulp en begeleiding.

Specifieke groepen

Een aantal specifieke doelgroepen met specifieke problemen vraagt om specialistische expertise en/of een bijzondere aanpak. Dit zijn groepen die extra kwetsbaar zijn. Het doel van de gemeenten is dat er in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling aandacht is voor en kennis van deze doelgroepen. Het gaat om:

- Seksueel geweld
- Seksuele uitbuiting door 'loverboys'
- Schadelijke traditionele praktijken
- Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties
- Complexe scheidingen
- Ouderenmishandeling

Met betrekking tot deze groepen zijn geen specifieke doelstellingen geformuleerd in de Regiovisie. Voor onderhavig onderzoek zijn de groepen/situaties seksueel geweld, seksuele uitbuiting door loverboys en ouderenmishandeling buiten beschouwing gelaten omdat het hierbij om specifieke vormen van huiselijk geweld gaat die buiten de scope van het onderzoek vallen.

4.3 Instrumentaria

Per actielijn zijn in de Regiovisie instrumentaria of activiteiten, opgenomen voor de periode 2019 - 2022 die ertoe moeten bijdragen dat de doelen worden bereikt. Hierbij moet worden opgemerkt dat op basis van de beschrijving in de Regiovisie niet altijd helder is wat de activiteiten inhouden.

Eerder en beter in beeld

Om de doelen te bereiken worden de volgende acties ondernomen:[30]

- Toepassen van de Wet meldcode en vermelden van de meldcode bij subsidieverstrekking.
- Voorlichting aan burgers en professionals over huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Inzet op een protocol van signaleren voor vrijwilligers en aandachtfunctionarissen.
- Deskundigheidsbevordering van professionals.
- Snellere opvolging van VT naar hulpverlening.

[30] Regionaal borgingsplan 'Geweld hoort nergens thuis' (november 2021); Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).

- Het invoeren van de methodiek *Handle With Care*.[31]
- Faciliteren van intervisiegroepen voor aandachtfunctionarissen.

Stoppen en duurzaam oplossen

Om de doelen te bereiken worden de volgende acties ondernomen:[32]

- Implementatie van de visie 'eerst werken aan veiligheid, dan risicofactoren, dan aan herstel'.
- Structureel toepassen van traumascreening.
- Inzet van huisverbod, eventueel preventief.
- Inzet van Handle With Care en waar nodig Aware.33
- Ontwikkelen van een plegeraanpak door inzet van o.a. een enkelband.
- Versterken van de lokale infrastructuur en verbeteren expertise lokaal veld op basis van het kwaliteitskader veiligheid lokale infrastructuur van de VNG.
- Multidisciplinaire aanpak, ofwel MDA++.34

Aandacht voor specifieke groepen

Door specialistische expertise op kwetsbare groepen kan een aanpak worden ingezet die aansluit bij de behoeften en risicofactoren van kwetsbare groepen. Om de doelen te bereiken worden de verschillende acties ondernomen.[35] Hieronder zijn alleen de activiteiten genoemd voor de doelgroepen/situaties die meer gericht zijn op kindermishandeling, namelijk: 'schadelijke traditionele praktijken', 'complexe scheidingen' en 'kinderen in kwetsbare opvoedsituaties':

- Aansluiten bij landelijke acties voor voorlichting etc.
- Inzet van professionals met dezelfde culturele achtergronden in lokaal team.
- Verbeteren samenhang tussen aanpak licht verstandelijke beperking (LVB), psychische en verslavingsproblematiek en aanpak huiselijk geweld.
- Aandacht voor armoede en kinderen met ouder(s) in detentie.
- Verbeteren signalering van LVB door partners in de keten.
- Betere signalering echtscheidingsproblematiek bij (vermoedens) van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Inzet van effectieve interventies voor complexe scheidingen.
- Preventie door relatietherapie in groepsverband.
- Adviespunt scheidingen.

---

[31] Handle With Care is een samenwerking tussen Veilig Thuis, scholen en leerplicht. Bij deze samenwerking streeft men ernaar om na ernstig huiselijk geweld al de volgende schooldag steun te bieden op school voor het kind. Door steun vanuit de leefomgeving van het kind neemt de kans op gezondheidsschade af. Zie: Handle With Care | Interventie | Huiselijk Geweld.
[32] Regionaal borgingsplan 'Geweld hoort nergens thuis' (november 2021); Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
[33] Aware is een methode voor vrouwen en kinderen die blootstaan aan systematisch fysieke of mentale bedreigingen en met een druk op een knop een melding doen, waarna instanties zoals politie en reclassering worden ingeschakeld. Zie: AWARE | Interventie | Huiselijk Geweld.
[34] "Wanneer de reguliere inzet van hulp en andere interventies maximaal is beproefd en niet heeft geleid tot het creëren van duurzame veiligheid, is langdurige inzet nodig van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten, in samenwerking met het gezin zelf en anderen (school, familie, lokaal veld, etc.)." Zie: Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
[35] Regionaal borgingsplan 'Geweld hoort nergens thuis' (november 2021); Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).

Samengevat is in het uitvoeringplan van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling een grote hoeveelheid activiteiten en instrumenten opgenomen. De activiteiten zijn grotendeels als afzonderlijke projecten geïnitieerd gedurende de looptijd van het programma Geweld hoort Nergens Thuis. Dat betekent dat nu het programma stopt (en onderdelen overgaan in het programma Kind- en Gezinsbescherming) (c.q. de projectfinanciering stopt), de activiteiten moeten worden geïmplementeerd en geborgd in de reguliere werkwijze. De instrumenten en activiteiten moeten in gezamenlijkheid bijdragen aan de doelen van de regiovisie waarbij sommige activiteiten bijdragen aan een specifiek doel en andere aan meerdere. Dit maakt het ook moeilijk om uitspraken te doen over de doeltreffendheid van de afzonderlijke instrumenten en activiteiten.

4.4 Verbinding met andere programma's en vervolg

Andere programma's

Naast het programma GHNT lopen in de regio ook andere programma's die zich richten op de veiligheid van kinderen en dus de aanpak van kindermishandeling:

- Veilig Opgroeien is Teamwerk (VOiT) is een regionaal project waarbij de processen tussen de GI's, de RvdK, VT en de lokale teams op elkaar worden afgestemd en de samenwerking wordt vormgegeven. Het doel is om eerder en sneller en in samenhang deskundige ondersteuning te bieden aan gezinnen waar veilig ontwikkelen een probleem is. In de werkwijze van VOiT staat aansluiten op de jeugdige centraal. De samenwerkende organisaties sluiten daarom ook lokaal aan. Samen werken zij vanuit 'de bedoeling' aan een blijvende veilige ontwikkeling van de jeugdigen. Dit betekent nadrukkelijk samenwerking tussen het vrijwillig en gedwongen kader. De samenwerking tussen de betrokken partijen is er op gericht waar mogelijk de gewenste hulp zoveel mogelijk in het vrijwillig kader te laten plaatsvinden. VOiT kent drie sporen:
  - Werken aan een stip op de horizon voor de inrichting van de integrale veiligheidsketen waarin wordt gestreefd naar hulp aan de voorkant én een integraal aanbod aan de voorkant.
  - Werken aan een cultuurverandering in de veiligheidsketen die lokaal gericht en georganiseerd is, waardoor deskundigheid uit het gedwongen kader een onderdeel van cultuur is en professionals elkaar tijdig betrekken.
  - Verkorten van de keten rondom dwang.

  Concreet betekent dit dat de partners waar mogelijk werken vanuit vrijwillige samenwerking met de gezinnen voor een blijvende veiligheid. Collega's uit de jeugdteams, VT en GI worden vroegtijdig betrokken om verergering van de problematiek te voorkomen. Er worden jeugdprofessionals ingezet die naast het gezin staan en blijven staan – ook als het kader gedwongen is of wordt en die met in plaats van over de jeugdige/het gezin praten. Het project is gestart in 2018 in een pilot in de gemeente Sliedrecht. In 2019 is de werkwijze getoetst in pilots in de gemeenten Gorinchem en Zwijndrecht. De projectleiding lag bij SOJ. In juni 2020 heeft de werkwijze VOiT de bestaande werkwijze van preventieve jeugdbescherming vervangen. Per 1 januari 2021 zijn de regionale beschermingstafels vervangen door lokale beschermingsgesprekken (zie 5.4). In april 2021 is de stuurgroep VOiT gestart die uitvoering geeft aan de bestuursopdracht VOiT namens de tien gemeenten. De teammanager van team Samenleving van de

gemeente Gorinchem is ambtelijk opdrachtgever van VOiT. (Zie Addendum voor meer informatie over opname onderdelen VOiT in Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming).

- "Beweging van nul" is een landelijke ambitie om met een breed netwerk van professionals te streven naar nul uithuisplaatsingen. In samenwerking Jeugdbescherming West, WSG, Leger des Heils, Enver, Algemene Stichting Voor Zorg- en dienstverlening (ASVZ), Yulius (jeugd en volwassenen) en Stichting Jeugdteams is voor de regio ZHZ een uitwerking gemaakt hoe de regio de ambitie naar de praktijk kan vertalen.[36]

Daarnaast werken de verschillende ketenpartners ook intern aan eigen ontwikkel- en verbeterplannen.

Vervolg programma GHNT

Het programma GHNT is verlengd tot eind 2022. Voor de structurele inbedding van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling in ZHZ is een borgingsplan opgesteld.[37] Landelijk zijn onderdelen van programma per 1 juni 2022 opgegaan in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. De overige onderdelen worden door Dordrecht samen met de regio opgepakt. Hiervoor bestaat een nieuwe ambtelijke werkgroep Zorg & Veiligheid.

[36] Overzicht lopende projectje uithuisplaatsingen ZHZ, bijlage EhdK Service Organisatie Jeugd ZHZ.
[37] Regionaal borgingsplan 'Geweld hoort nergens thuis' (november 2021).

Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

Het hoofddoel van het toekomstscenario is dat kinderen en gezinnen tijdig passende hulp krijgen. Aanleiding is de complexiteit van het huidige stelsel waarin ouders en jeugdigen zich onvoldoende gehoord en gezien voelen. Het huidige stelsel is niet alleen complex maar knelt. De jeugdbescherming moet effectiever en slimmer worden georganiseerd. Het toekomstscenario schetst op hoofdlijnen hoe de kind- en gezinsbescherming er over zo'n vijf tot tien jaar uit zou kunnen zien. Dit houdt kort samengevat het volgende in:

- Om kinderen en gezinnen heen staat het Lokaal Team dat hulp verleent.
- Er is één vast gezicht binnen het Lokaal Team dat indien nodig samen optrekt met een professional uit het op te richten Regionaal Veiligheidsteam. Er kan zo sneller hulp worden geboden waardoor de situatie van het kind en in het gezin niet onnodig escaleert en onaanvaardbare veiligheidsrisico's worden tegengegaan.
- Het gezin krijgt dus een vaste professional of een vast duo dat gedurende de periode van hulpverlening bij hen betrokken blijft. Kinderen en gezinnen hoeven niet opnieuw hun verhaal te doen.
- Er vindt ook geen onnodig tijdverlies plaats, omdat het kind niet meer van de ene naar de andere organisatie en van wachtlijst naar wachtlijst gaat.
- In het Regionaal Veiligheidsteam zijn functies van de GI's, VT en de RvdK samengebracht. Dit team heeft de expertise op veiligheidsvraagstukken. De professionals werken in teamverband, nabij het gezin.
- Dicht bij deze professionals en gezinnen staat een netwerk van specialisten met kennis van kinderen, volwassenen en specifieke uitingsvormen van geweld. Professionals worden gefaciliteerd om samen te werken en een lerende omgeving te vormen. Er wordt gezinsgericht en in gezamenlijkheid gewerkt aan het effectief en duurzaam borgen van veiligheid.

Programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming (2021)

Ook regionaal worden onderdelen van het programma GHNT opgenomen en verbonden met het Programma Toekomstscenario. Hiervoor is de bestuurlijke opdracht VOiT uitgebreid. In mei 2022 is een programmanager aangesteld. Eerste onderdeel van de opdracht is de verbinding tussen alle projecten in beeld te brengen en het opstellen van een programmaplan. Het programmaplan is in november 2022 – na de afronding van het veldwerk voor dit onderzoek - vastgesteld (zie addendum voor meer informatie over het programmaplan).

Samengevat

Het landelijk programma GHNT had als ambitie een doorbraak te realiseren in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het doel was om huiselijk geweld en kindermishandeling eerder in beeld te krijgen, te stoppen en duurzaam op te lossen en aandacht te besteden aan specifieke groepen. Dit vanuit een visie van eerst samenwerken voor veiligheid en dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. Dit landelijk programma

moest regionaal worden vorm gegeven met als doel op regionaal en lokaal niveau de professionele samenwerking te versterken in en tussen het zorg- en veiligheidsdomein, de effectiviteit van de hulpverlening te verhogen en signalen van onveiligheid samen te brengen. Het schiep de kaders voor de regionale en lokale werkwijze. Regionaal en lokaal vraagt het programma om het ombouwen van beleid en praktijk op verschillende domeinen. Het landelijk programma is in ZHZ vormgegeven in een regiovisie waarin de doelen van het landelijk programma zijn overgenomen. Deze doelen blijken vooral gericht op output en er zijn geen duidelijke outcome indicatoren aan gekoppeld specifiek gericht op ZHZ.

4.5 Gorinchems beleid en instrumentaria

Beleid

De regiovisie is ook in Gorinchem ter besluitvorming voorgelegd en door het college van B&W op 9 maart 2021 vastgesteld. De gemeente geeft daarmee op lokaal niveau (mede) uitvoering aan dit regionale beleid conform de taken zoals beschreven in hoofdstuk 3. De raad is hierover geïnformeerd via een raadsinformatiebrief.
Er is geen apart beleid voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling opgesteld voor Gorinchem. De instrumenten en activiteiten in het uitvoeringsplan van de regiovisie hebben betrekking op meerdere beleidsdomeinen: het lokale Veiligheidsbeleid en sociaal domein. Daarin zijn onderdelen opgenomen.
In het integraal Veiligheidsplan 2019-2022 is opgenomen dat uitvoering wordt gegeven aan de regiovisie GHNT door het oppakken van de in de visie genoemde actiepunten en het blijven inzetten op de samenwerking tussen VT en het integraal sociaal team 0-100+. Ook is benoemd dat de werkzaamheden op het gebied van de gecoördineerde aanpak bij huiselijk geweld met VT worden voortgezet. De kwaliteit van de sociale teams en de transformatie van jeugdteams en sociale teams naar teams 0-100 valt dan weer onder het sociaal domein. Daarnaast werkt Gorinchem ook mee aan de andere regionale programma's die ook verbinding hebben met de aanpak kindermishandeling.

Instrumentaria en activiteiten

De doelen en daaraan gekoppelde activiteiten en instrumenten zijn vooral omgezet naar concrete acties richting de uitvoeringsorganisaties in de vorm van scholingsprogramma of beschrijvingen en aanpassingen van werkprocessen.

Op basis van de documentenanalyse en de interviews met de gemeenten en stakeholders geven we hieronder een overzicht van de instrumenten die in Gorinchem zijn ingezet op lokaal niveau in de periode 2019-2022. We ordenen deze instrumenten volgens de drie actielijnen uit het programma GHNT.

Eerder en beter in beeld

- Voorlichting aan burgers over huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van de campagne *Orange the World,* [38] via flyers huis aan huis, medewerking landelijke buitenexpositie "WIJ...doorbreken de cirkel van geweld" met foto's over huiselijk geweld en medewerking publiekscampagnes.
- Samenwerkingsafspraken tussen VT en Sociaal Team (2019-2021).[39] In het convenant is concreet benoemd dat alle partijen werken volgens de meldcode en zijn samenwerkingsafspraken vastgelegd over advies en ondersteuning, meldingen en overdracht. Ook de werkwijze in de pilot VOiT is onderdeel van het convenant. Deze afspraken worden ten tijde van het onderzoek opnieuw vastgesteld. VT streeft naar dezelfde afspraken voor de sociale teams in de tien gemeenten in de regio. (zie hoofdstuk 8 addendum)
- Implementatie van de wet verplichte Meldcode o.a. door ondersteuning kinderopvang om tot een protocol te komen en voorlichting aan de professionals die vallen onder de meldcode, maar ook breder (bijvoorbeeld woningcorporaties).
- Voorlichting aan onderwijs, kinderopvang door VT en sociale teams.
- Inzet van veiligheidsexperts (jeugdprofessional met specifieke aandacht voor veiligheid) in de sociale teams.
- Instellen van vaste contactpersonen in sociale teams (aandachtfunctionarissen) voor scholen. Als leerkrachten vragen of twijfels hebben, kan daardoor op een snelle manier worden afgestemd.
- "Pilot" VOiT en implementatie VOiT in reguliere werkwijze
- Deskundigheidsbevordering en scholing van medewerkers van het sociale team. Een aantal professionals is geschoold in de methode *Civil Care*. Dit wordt verder uitgerold in het najaar 2022. Uit een recente scan is gebleken dat er verdere behoefte is aan kennis met betrekking tot traumasensitief werken en *motivational interviewing*.

Stoppen en duurzaam oplossen

- Implementatie van de visie 'eerst werken aan veiligheid, dan risicofactoren, dan aan herstel'.
- Versterken van de lokale infrastructuur aan de hand van het kwaliteitskader (zie deskundigheidsbevordering en VOiT).
- Vanuit de landelijke POK middelen in 2022 gestart met (tijdelijk) extra inzet binnen de lokale teams voor professionals met extra aandacht voor veiligheid. Niet alleen jeugdprofessionals maar ook 18+ professionals met als doel sneller en eerder complexe veiligheidscasussen op te kunnen pakken, wat automatisch leidt tot verkorten van de wachtlijsten voor zaken die vanuit VT naar de sociale teams worden overgedragen.
- Het invoeren van de methodiek Handle With Care.40 Deze is nog niet goed van de grond gekomen.
- Inzet van tijdelijk huisverbod, eventueel preventief.

---

[38] Dit is een wereldwijde campagne tegen geweld tegen vrouwen en meisjes. Gorinchem doet hier actief aan mee. Voorbeelden van activiteiten zijn een wandeling met een film met discussie na afsloop, raamstickers en vlaggen in Gorinchem gedurende de campagne week, het aanbrengen van logo Orange the World in 20223 op wegdek bij Buiten de Waterpoort in Gorinchem door Wethouder Atie Mager en bestuursleden Soroptimistclub Merwekring en Innerwheel.

[39] Convenant samenwerkingsafspraken Veilig Thuis ZHZ en Sociaal Team Gorinchem.

[40] Handle With Care is een samenwerking tussen Veilig Thuis, scholen en leerplicht. Bij deze samenwerking streeft men ernaar om na ernstig huiselijk geweld al de volgende schooldag steun te bieden op school voor het kind. Door steun vanuit de leefomgeving van het kind neemt de kans op gezondheidsschade af. Zie: Handle With Care | Interventie | Huiselijk Geweld.

4.6 Sturing en monitoring

Governance-structuur

Binnen de regio is Dordrecht als centrumgemeente degene die de regie- of coördinerende rol heeft. Regionaal vindt de bestuurlijke besluitvorming over de aanpak huiselijk geweld plaats in het bestuurlijk overleg Beschermd Wonen en Opvang. Hierin zetelt ook een wethouder van Gorinchem.
Bestuurlijke besluitvorming over Veilig Thuis vindt plaats binnen het AB en DB van de DG&J. Ter voorbereiding op het deze vergaderingen bestaat het Netwerk MT ZHZ. Hierin zitten managers/directeuren van de tien afzonderlijke gemeenten.
De ambtelijke aansturing en coördinatie van de regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling is structureel geborgd binnen de reguliere organisatie van de gemeente Dordrecht.
Op beleidsniveau wordt de regionale samenwerking via twee overleggen georganiseerd: overleg Beschermd Wonen/Opvang en het overleg Jeugd. Daarnaast was er een ambtelijk overleg GHN. Dit ambtelijk overleg is overgegaan naar het ambtelijk overleg Kind- en gezinsbescherming en wordt getrokken door de programmamanager toekomstscenario. Daarnaast is er een nieuw ambtelijk overleg Zorg en Veiligheid getrokken door de centrumgemeente Dordrecht. De onderwerpen rondom VT en voorheen GHNT komen op één van deze beide overleggen op tafel. De beleidsadviseur Jeugd uit Gorinchem neemt deel aan het regionaal ambtelijk overleg Jeugd, het regionaal overleg toekomstscenario en vooralsnog aan het regionaal ambtelijk overleg zorg en veiligheid. De beleidsambtenaar sociaal domein aan het regionaal ambtelijk overleg zorg en veiligheid. Binnen de gemeente Gorinchem vindt ambtelijk afstemming plaats sociaal domein en openbare orde en veiligheid met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling.

Zoals eerder gezegd werken de tien gemeenten in de regio samen in de DG&J. Deze dienst heeft een algemeen bestuur bestaande uit elf leden. Elke gemeente is vertegenwoordigd door een wethouder, in Gorinchem is dat de wethouder met o.a. jeugd en Wmo in de portefeuille. Daarnaast wijst het college van B&W van Dordrecht ook de voorzitter van het algemeen bestuur aan. Uit het algemeen bestuur wordt een dagelijks bestuur gekozen. Op 29 september 2022 is een nieuw dagelijks bestuur aangewezen. De wethouder van Gorinchem zetelt in het dagelijks bestuur en heeft de portefeuille VT.

Op uitvoeringsniveau vindt de afstemming plaats op diverse overleggen en uitvoeringstafels, zoals onder andere het casusoverleg binnen de zorg- en veiligheidshuizen, het lokaal zorgnetwerk overleg, casusoverleggen in het kader van VOiT, de jeugdbeschermingstafels, Regionaal Expertteam Passende Hulp, casus overleg seksueel geweld en MDA++.

Voor de borging van de activiteiten uit het uitvoeringsplan van de regiovisie GHNT is een borgingsplan opgesteld. Dit plan geeft richting aan de structurele inbedding van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling in de regio ZHZ. Hoe kan de aanpak voor huiselijk geweld en kindermishandeling worden vastgehouden? Dit vraagt volgens het borgingsplan om voortdurende doorontwikkeling van de aanpak en om het vastleggen van het continu leren door professionals en hun management. In het plan worden

organisatorische voorstellen gedaan voor de borging van de inrichting die de structurele aandacht en aanpak moet garanderen. In de voorstellen is specifiek aandacht besteed aan hoe integrale sturing kan worden gegeven aan en integrale regionale besluitvorming kan plaatsvinden over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In het plan is opgenomen dat dit in 2022 verder vorm wordt gegeven. In het borgingsplan is een voorstel opgenomen om ambtelijk te werken met één overleg waar huiselijk geweld en kindermishandeling wordt besproken. Tot nu toe worden deze onderwerpen in meerdere overleggen besproken.

Sturing

Dordrecht – als centrumgemeente – voerde de regie op GHNT. Er was wekelijks overleg tussen de programmaleider en de beleidsadviseur van de gemeente Dordrecht. Ook de teammanager VT sloot daarbij aan. In dit overleg werd gekeken waar regionaal ontwikkelpunten liggen die vervolgens in het ambtelijk overleg werden besproken. Vervolgens werden deze punten lokaal opgepakt. Onderdelen van de onderwerpen uit GHNT zijn nu onderdeel van het programma toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.
Daarnaast vindt er ook sturing plaats op VT door de centrumgemeente Dordrecht en via de reguliere burapcyclus en jaarlijkse verantwoording. VT ZHZ wordt gefinancierd op basis van de Gemeenschappelijke Regeling DG&J door de tien gemeenten in ZHZ op basis van een verdeelsleutel. Het vaststellen van de begroting van VT ZHZ verloopt via et AB/DB van de DG&J en gaat daarna ter besluitvorming naar alle afzonderlijke gemeenten. Het gedeelte voor jeugd zit in de begroting van de afzonderlijke gemeenten. Het gedeelte van VT dat betrekking heeft op volwassenen (18+) (huiselijk geweld en vrouwenopvang) verloopt via de centrumgemeente Dordrecht. Dordrecht beslist niet alleen over de hele begroting van VT. Daarnaast is er zes-wekelijks ambtelijk overleg met de centrumgemeente Dordrecht.

Op het niveau van Gorinchem vindt de sturing plaats via periodiek overleg tussen de beleidsmedewerker van de gemeente en de sociale teams. Daarbij wordt gemonitord op wachtlijsten en gekeken waar knelpunten zitten. Ook met VT vindt periodiek overleg plaats. Hiervoor worden de maandrapportages van VT gebruikt.

Monitoring

Voor het monitoren van de resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling is een landelijke impactmonitor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling ontwikkeld door het CBS. Op basis van beleidsinformatie van VT, politieregistraties en onderzoeken biedt deze monitor inzicht in de omvang van het probleem en de resultaten van de acties op het gebied van signaleren, melden en aanpakken van het probleem. De gegevens worden zoveel mogelijk ook op regionaal niveau gepresenteerd. Het aantal gegevens over de resultaten van de aanpak wordt de komende jaren stapsgewijs verder uitgebreid. Daarnaast is er ook het Dashboard VT van CBS waarin gegevens over Gorinchem en ZHZ zijn opgenomen. Het dasboard geeft een overzicht van huiselijk geweld en kindermishandeling vanuit de VT-organisaties. Het geeft inzicht in de ontwikkelingen over de tijd per regio en biedt de mogelijkheid om Gorinchem te vergelijken met ZHZ en

Nederland. Dit gaat dus over de adviesvragen en meldingen bij VT[41]. De informatie uit de impactmonitor huiselijk geweld en het dashboard worden in de regio en Gorinchem (nog) niet gebruikt om de resultaten van de aanpak te monitoren. In het borgingsplan en in de opdracht voor de programmamanager toekomstscenario kind- en gezinsbescherming is monitoring opgenomen.

In het regionale borgingsplan is tevens opgenomen dat de inspanningen en knelpunten blijvend gemonitord worden. In het borgingsplan worden de volgende acties genoemd:

- Meewerken aan de derde cohortstudie van het Verwey Jonker Instituut naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Deelname aan instrumentontwikkeling van Regioplan om regionaal zicht te krijgen op seksueel geweld.
- Deelname aan het onderzoek van Rutgers (kenniscentrum seksualiteit) over seks onder je 25ste.
- Monitor MDA++ aanpak: ontwikkelen en monitoren van indicatoren over proces, resultaat en effect.

Ook de regionale programmanager toekomstscenario kind- en gezinsbescherming heeft als opdracht om in het plan van aanpak een voorstel te doen voor monitoring. Dit is onderdeel van het programmaplan dat in november 2022 is vastgesteld. We merken nogmaals op dat niet alle onderwerpen van GHNT deel uitmaken van het toekomstscenario.

Op lokaal en regionaal niveau worden per maand door VT-rapportages opgeleverd op het niveau van Gorinchem en ZHZ. Deze rapportages worden gebruikt om in ambtelijk overleg en overleg met de uitvoerende organisaties (VT en sociale teams) knelpunten te analyseren en naar oplossingen te zoeken. Deze rapportages vormen input voor de gesprekken maar echt knelpunten signaleren op basis van deze rapportages is niet mogelijk. De aansturing van de sociale teams door de gemeente op dit onderwerp gebeurt in deze overleggen.

[41] De gegevens op het dashboard wordt halfjaarlijks aangevuld. Ten tijde van het ambtelijk wederhoor zijn ook nieuwe uitgesplitste cijfers naar kindermishandeling beschikbaar. Deze zijn in het addendum toegevoegd.

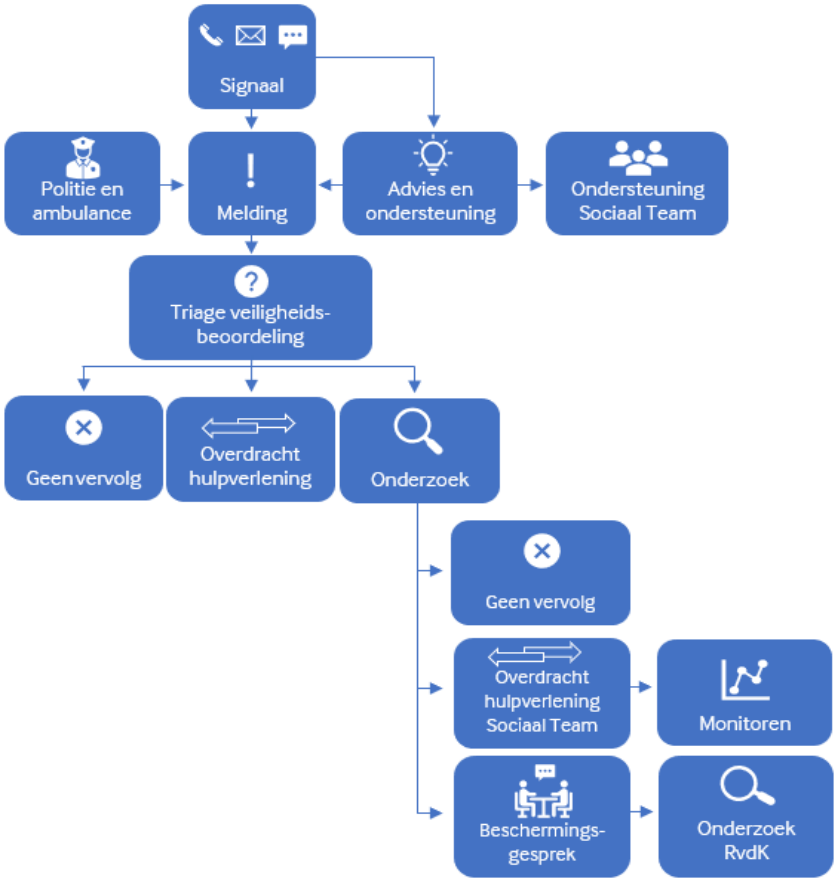
5 Werkwijze in de praktijk

De aanpak van kindermishandeling (en huiselijk geweld) vereist een praktijk waarin veel verschillende ketenpartners in samenspel hun rol moeten vervullen (keten- en netwerksamenwerking). Daarnaast is de aanpak ook op verschillende niveaus georganiseerd, zowel lokaal als regionaal. In dit hoofdstuk beschrijven we de werkwijze in de praktijk volgens de stappen van de werkwijze zoals die in de regiovisie zijn beschreven en de partners die daarbij betrokken zijn (zoals professionals en burgers, Sociaal Team, GI, RvdK). Daarna geven we per stap inzicht in de cijfers die hierover bekend zijn voor Gorinchem en duiden we de betekenis van deze cijfers. Voor duiding van de cijfers merken we op dat de aantallen in Gorinchem in absolute zin soms laag zijn. Kleine verschuivingen kunnen daarom procentueel tot grote verschillen leiden. Een advies over een gezin met zes kinderen kan bijvoorbeeld tot een relatief grote toename leiden in het aantal kinderen dat wordt besproken in een advies.
Aan het eind van dit hoofdstuk maken we een vergelijking met ZHZ en Nederland gemiddeld.

5.1 Werkproces

Het werkproces is in vereenvoudigde vorm gevisualiseerd in onderstaande procesplaat. In de nieuwe samenwerkingsafspraken tussen gemeenten, lokale teams en VT ZHZ die na de afronding van het veldwerk van het onderzoek zijn vastgesteld is dit werkproces en de samenwerking nader omschreven. (Zie addendum voor meer informatie hierover).

Figuur 5.1 Werkproces signaleren, melden en onderzoeken vermoedens kindermishandeling

Signaleren

Professionals in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning of in het justitieel domein doorlopen de stappen van de meldcode huiselijk geweld wanneer zij signalen van kindermishandeling zien of andere situaties waarin zij zich zorgen maken over de veiligheid van een kind (zie paragraaf 3.2).

Consult of advies VT

Wanneer professionals[42] zich zorgen maken over de veiligheid van een kind kunnen zij conform de meldcode (telefonisch) advies vragen aan VT. Ook burgers (familie, buren, etc.) kunnen VT bellen voor advies. Dit binnengekomen telefoontje wordt doorgezet naar de meldingsdienst van VT. De maatschappelijk werker van VT gaat in gesprek met de beller over de zorgen. Deze adviezen zijn anoniem en worden ook anoniem vastgelegd.[43] De maatschappelijk werker geeft advies aan de beller. Als het gaat om een eenmalig advies, stopt de bemoeienis van VT. Als er meer zorgen zijn, kan de adviesvrager een melding doen bij VT.

Adviesvragen zijn anoniem. Een advies hoeft niet te resulteren in een melding. Als echter sprake is van acute dan wel structurele onveiligheid waarbij de direct betrokken niet openstaan voor hulpverlening, de zorgen groot blijven en/of de adviesvragen onvoldoende mogelijkheden heeft om de signalen op een adequate manier op te pakken, kan er een melding worden gedaan. Als die melding komt weet VT niet of het om een gezin of een kind gaat waar al eerder advies over is gevraagd. Daardoor is het moeilijk om te bepalen wat de effecten van het advies zijn geweest in het voorkomen of stoppen van kindermishandeling.

Ondersteuning jeugdprofessional Sociaal Team

Zoals we in 4.4 aangaven wordt VOiT ingezet om de werkprocessen van de sociale teams, VT, RvdK en GI beter op elkaar af te stemmen en om vroegtijdig en samen vrijwillige ondersteuning te bieden aan jeugdigen en gezinnen voor een blijvende veilige ontwikkeling. Dit betekent dat het Sociaal Team vanuit de meldcode en de werkwijze met het gezin in gesprek gaat bij signalen van kindermishandeling. Zij stellen samen met het gezin een veiligheidsplan op en ondersteunen het gezin bij het uitvoeren van het veiligheidsplan. De jeugdprofessional staat naast het gezin. Als de zorgen blijven, kunnen de jeugdprofessionals advies vragen aan VT en RvdK en ondersteuning krijgen van een GI – of VT-professional. Indien ondersteuning wordt gevraagd, dient altijd toestemming te worden gevraagd aan het gezin. Met VT of GI wordt gekeken wat mogelijk is om in het vrijwillig kader het gezin te ondersteunen. Zij kunnen aansluiten bij gesprekken met het gezin. Als de zorgen weg zijn, sluit GI/VT af en maakt de jeugdprofessional afspraken met het gezin over het volgen van de veilige ontwikkeling van het kind. Als de zorgen blijven, wordt een beschermingsgesprek georganiseerd. Uiteindelijk moet meer continuïteit van zorg en begeleiding door jeugdteams/sociale teams en inzet en expertise van VT en GI's in vrijwillig kader leiden tot minder

[42] Artsen vragen op basis van de KNMG-meldcode altijd advies aan VT. Andere professionals kunnen advies vragen.
[43] Dit betekent dat het niet mogelijk is om uit de cijfers van VT af te lezen of binnen een jaar over eenzelfde kind meerdere keren advies is gevraagd door dezelfde of verschillende professionals.

inzet van jeugdbeschermingsmaatregelen en een afname van het aantal meldingen huiselijk geweld/kindermishandeling bij VT.

Crisis Interventie Team (CIT)

Als er sprake is van acute onveiligheid veroorzaakt door huiselijk geweld of kindermishandeling kan het CIT ZHZ worden ingeschakeld. Het CIT is onderdeel van VT. Het CIT heeft tot doel de crisis te stabiliseren en de primaire veiligheid te herstellen. De CIT-medewerker maakt in samenspraak met de betrokkenen veiligheidsafspraken en draagt zo spoedig mogelijk over naar het Sociaal Team.

Melden

Als uit het adviesgesprek tussen een burger/professional en VT blijkt dat er meer zorgen zijn en/of dat de persoon een melding wil doen, dan krijgt de persoon een meldingsformulier. Dit is de start van het traject van een meldingsdossier bij VT. De politie en ambulancedienst vullen conform hun meldcode meteen een digitaal meldingsformulier in en vragen niet eerst advies. Andere professionals kunnen ook direct melden als er sprake is van acute of structurele onveiligheid. De verdere afweging voor een melding wordt samen met VT doorlopen. Melden bij VT gebeurt zo mogelijk na informeren en toestemming van betrokkenen.

Triage

De aangemaakte meldingen[44] gaan naar het team triage van VT. Binnen de triage wordt besproken wat er moet gebeuren met de ontvangen melding. Zo nodig worden de betrokkenen (ouders of volwassenen) gesproken. Er wordt ook gekeken of de casus wel of niet direct kan worden overgedragen naar de hulpverlening en welke hulp er dan nodig is.

De verrijking en de veiligheidsbeoordeling (triage) wordt, afhankelijk van de context van de melding, intercollegiaal of multidisciplinair uitgevoerd. De disciplines bij VT die kunnen worden betrokken zijn: vertrouwensarts, gedragswetenschapper, maatschappelijk werk en teamleider. De informatie kan ook worden verrijkt met informatie van de RvdK. Er kan worden gevraagd of het kind bekend is bij de RvdK. Sinds 2019 is er een landelijke database van VT. VT kan deze database raadplegen naar eerdere meldingen elders in het land. Een respondent van VT benoemt de landelijke database als een voordeel. Het is mogelijk dat gezinnen waarbij kindermishandeling speelt of problematiek die een risico is voor kindermishandeling naar een andere VT-regio verhuizen. Voor 2019 was dan niet bekend of er al in een andere regio een melding was gedaan. De veiligheidsbeoordeling vindt plaats volgens het vier-ogen-principe.[45] VT screent op acute onveiligheid, structurele onveiligheid en multiproblematische leefsituatie. De veiligheidsbeoordeling geeft richtlijnen mee voor de noodzakelijke vervolgstappen naar aanleiding van de melding. In geval van acute onveiligheid wordt het CIT ingezet (zie kader).

[44] Dit zijn naast telefonisch gemaakte meldingen ook schriftelijk binnengekomen meldingen bij het secretariaat.
[45] Dit betekent dat er altijd minimaal twee mensen meekijken.

Er zijn drie mogelijke uitkomsten van de triage:

1. **Geen vervolgstappen nodig**

   Het dossier wordt na triage gesloten. De betrokkenen kunnen zelf verder en er is geen overdracht vanuit triage nodig. Er kan worden volstaan met een advies aan de melder. Door het geven van het advies aan de melder, kan de melder zelf verder met de casus. Er zijn geen verdere acties nodig van VT. VT sluit de zaak af.

2. **Directe overdracht aan Sociaal Team of andere hulpverlening**

   De zaak wordt overgedragen aan de lopende hulpverlening als die er is. Dit kan het Sociaal Team zijn of een andere professional. Als er nog geen hulpverlening is wordt overgedragen naar het Sociaal Team of een andere professional. VT heeft een actieve rol in de overdracht naar de benodigde hulpverlening. Er wordt steeds gezamenlijk gekeken wat er moet gebeuren. Dit wordt waar nodig met de betrokkenen zelf besproken. Het doel is zo laag mogelijke hulp inzetten (licht waar mogelijk en zwaar waar noodzakelijk). VT geeft aandachtspunten mee waarop actie moet worden ingezet. De professional neemt dit mee in zijn veiligheidsplan. Als de zorgen groot blijven of het gezin verleent onvoldoende medewerking, dan neemt de professional weer contact op met VT.

3. **Er is meer onderzoek nodig**

   VT kan besluiten dat er meer onderzoek nodig is en de dienst onderzoek van VT in te zetten als:

   - er aanwijzingen zijn voor acute en/of structurele onveiligheid en/of multiproblematische leefsituatie;
   - de direct betrokkenen onvoldoende meewerken of onvoldoende bereid zijn hulp te accepteren;
   - het voor het zetten van vervolgstappen noodzakelijk is de gemelde vermoedens van kindermishandeling te bevestigen of te weerleggen.

   De dienst Onderzoek van VT doet een verdiepend onderzoek op basis waarvan wordt besloten welke vervolgstappen nodig zijn.

   In deze stap kan ook de dienst 'voorwaarden en vervolg' van VT worden ingezet als:

   - het nodig is om directe veiligheid van de betrokkenen te organiseren;
   - wanneer vervolghulp nodig is die gericht is op stabiele veiligheid en herstel van door de direct betrokkenen opgelopen schade.

   Deze dienst kan ook worden ingezet na verder onderzoek door VT.

Onderzoek door VT

Als meer onderzoek nodig is, doet VT eerst zelf nader onderzoek. Alle leden van het gezin of huishouden worden gezien en/of gesproken. Verder wordt met alle relevante professionals (huisarts, betrokken hulpverlening, school, jeugdgezondheidszorg, politie, etc.) gesproken. Vanuit dat onderzoek volgen een analyse en conclusie. Er zijn drie mogelijke uitkomsten uit het onderzoek:

1. **Het vermoeden van kindermishandeling wordt weerlegd.** Het dossier wordt afgesloten.
2. **Het vermoeden van kindermishandeling is bevestigd**. Dit kan leiden tot twee verschillende acties.
   I. **Hulpverlening wordt geadviseerd.** Er vindt warme overdracht plaats naar het Sociaal Team of andere hulpverlening. Binnen de overdracht worden afspraken gemaakt over het monitoren van de veiligheid

en aan welke veiligheidsvoorwaarden moet worden voldaan. De professional aan wie de zaak wordt overgedragen, dient deze voorwaarden op te nemen in een veiligheidsplan. VT monitort de overgedragen situatie. Blijven de zorgen groot of wil het gezin onvoldoende meewerken aan het veiligheidsplan, dan wordt de casus via het beschermingsgesprek aan de RvdK voorgelegd. Als uit de monitoring blijkt dat aan de veiligheidsvoorwaarden wordt voldaan of dat er sprake is van stabiele veiligheid, en door de hulpverlening wordt gewerkt aan risicogestuurde zorg en aan herstel van de opgelopen schade, dan wordt de zaak bij VT afgesloten. Ook hier kan de dienst 'voorwaarden en vervolg' worden ingezet. Het aantal zaken dat in Gorinchem na onderzoek of na de inzet van de dienst 'voorwaarden en vervolg' wordt overgedragen aan de hulpverlening is beperkt (35 in 2019, 29 in 2020 en 18 in 2021). Meer dan de helft van de dossiers wordt overgedragen aan het Sociaal Team (zie tabel B5.7 in bijlage 5).

II. Bij grote zorgen of onvoldoende medewerking wordt de casus in een **beschermingsgesprek** besproken met de RvdK (zie verder paragraaf beschermingsgesprek).

3. **Het vermoeden van kindermishandeling wordt weerlegd noch bevestigd.** Dit betekent dat het vermoeden van kindermishandeling niet bevestigd kan worden, maar dat ook niet kan worden vastgesteld dat er geen sprake is van kindermishandeling. Er zijn geen eenduidige bevindingen. Ook hier kunnen adviezen voor de hulpverlening worden gegeven en kan de casus worden overgedragen aan de hulpverlening of het Sociaal Team. Hiervoor geldt dezelfde werkwijze als hierboven beschreven bij het vermoeden van kindermishandeling is bevestigd. Of de casus wordt in een beschermingsgesprek besproken met de RvdK.

Beschermingsgesprek

Bij een beschermingsgesprek wordt de zaak aan RvdK voorgelegd. Van tevoren kan advies worden gevraagd aan de RvdK of er nog uit te voeren interventies in het vrijwillig kader mogelijk zijn om aan de veiligheid binnen het gezin te werken. Dan wordt geen beschermingsgesprek georganiseerd.

In het beschermingsgesprek bespreken de gedragsdeskundige, de ouders en zo mogelijk ook de 12+ jeugdige, de jeugdprofessional en de RvdK het veiligheidsplan. Er wordt onderzocht of hulp in vrijwillig kader nog mogelijk is. Er zijn twee mogelijke uitkomsten:

1. Geen raadsonderzoek. Tijdens het beschermingsgesprek worden afspraken gemaakt over wat nodig is binnen het gezin om te werken aan de veiligheid en wie hierbij een rol speelt. De casus wordt overgedragen (of blijft liggen bij) aan het Sociaal Team of andere hulpverlening.
2. Starten van een onderzoek door de RvdK.

Sinds 2021 is het de bedoeling dat beschermingsgesprekken in de regio Zuid-Holland Zuid zoveel mogelijk lokaal worden gehouden. Uit de interviews met de betrokken ketenpartners blijkt dat dit in Gorinchem ook daadwerkelijk gebeurt. Dit is niet in alle andere gemeenten het geval. Melders kunnen gebruik maken van een voorzitter en ondersteuner (gefaciliteerd door SOJ).

Onderzoek RvdK

Wanneer de samenwerking met ouders en de veiligheid in een gezin onder druk staan dan kan de Jeugdprofessional VOiT betrekken. In een vrijwillig kader, sluit dan een medewerker van Veilig Thuis of een Jeugdbeschermer van een GI aan om samen kaders te stellen om de hulp in een vrijwillig kader voort te kunnen zetten. Wanneer dit onvoldoende leidt tot medewerking van ouders, de zorgen groot zijn en/of uit het beschermingsgesprek blijken geen mogelijkheden meer blijken voor hulp in vrijwillige kader kan de jeugdprofessional, VT of de RvdK verzoeken om onderzoek uit te voeren. De RvdK doet onderzoek naar de veiligheid en de bedreigde ontwikkeling van het kind en heeft de verantwoordelijkheid de kinderrechter een onafhankelijk en onderbouwd advies te geven waarin het belang van het kind centraal staat. De RvdK stemt voor het raadsonderzoek af met andere instanties die zicht houden op de veiligheid en die noodzakelijk zijn voor een traject. De jeugdprofessional of andere betrokken hulpverleners zijn informant in het onderzoek. De jeugdprofessional houdt in de tussenliggende periode contact met het gezin en daarmee zicht op de veiligheid, al is dit in de praktijk ingewikkeld in situaties waarin het vertrouwen tussen ouders en de jeugdprofessional is geschaad door het verzoek tot onderzoek bij de RvdK. De RvdK en de jeugdprofessional houden contact tijdens de wachttijd voor en tijdens het onderzoek over de veiligheid van het kind. De RvdK kan de rechter verzoeken een kinderbeschermingsmaatregel op te leggen. Wanneer de kinderrechter hiertoe besluit, dan volgt er een warme overdracht van de Jeugdprofessional naar de Jeugdbeschermer en wordt er gekeken of er nog een rol is weggelegd voor het Sociaal Team.

Kinderbeschermingsmaatregel

Het is de rechter die beslist of een kinderbeschermingsmaatregel wordt opgelegd. De uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregel gebeurt door de GI's (Jeugdbescherming West, WSG en LJ&R en in een enkel geval Nidos). De GI's geven zelf geen hulp, maar leggen in een plan van aanpak vast welke hulp nodig is. Dus ook de inzet van passende effectieve hulp om de kindermishandeling te stoppen, valt hieronder. Onderzoek naar hoe en de mate waarin dit gebeurt, lag buiten de scope van dit onderzoek.

5.2 De praktijk in Gorinchem in cijfers

Advies

In Gorinchem is in 2021 170 keer advies gevraagd aan VT (zie tabel 5.1). Dit ging in totaal over 252 kinderen. In 2020 was het aantal adviesvragen lager, maar het aantal besproken kinderen hoger. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat over grotere gezinnen advies is gevraagd.

De meeste adviesvragen worden door particulieren (burgers) gedaan (zie tabel B.2 in bijlage 5). Dit geldt ook voor Zuid-Holland Zuid en Nederland (Zie tabel B5.3 in bijlage 5). Kijken we naar adviesvragen van professionals, dan vragen professionals uit het Sociaal Team, onderwijs, gezondheidszorg (waaronder GGZ-instellingen en huisartsen) in Gorinchem het vaakst om advies (zie tabel B5.2 in bijlage 5). Dit beeld is vergelijkbaar over de jaren 2019-2021. Relatief gezien was er een afname van adviesvragen door professionals in 2020 en een

toename van adviesvragen door particulieren. Dit was ook landelijk het geval. Volgens respondenten is dit te verklaren door de coronamaatregelen. Professionals kwamen minder vaak bij gezinnen thuis, ook waren mensen meer thuis waardoor zij ook meer zagen en meer meekregen van wat er bij de buren gebeurt.

Tabel 5.1 Aantal adviezen kindermishandeling Gorinchem in 2019-2021

Jaar	Aantal adviezen	Aantal besproken kinderen in adviezen
2019	189	297
2020	165	294
2021	170	252

Bron: Jaaroverzichten Veilig Thuis 2019-2021

Advies- en ondersteuningstrajecten

Het aantal ondersteuningstrajecten door VT in Gorinchem is de laatste jaren afgenomen (zie tabel 5.2). Dit zijn cijfers van zowel ondersteuning in het kader van Veilig Opgroeien is Teamwerk als in andere trajecten. Er zijn geen specifieke cijfers bekend over hoe vaak dit in het kader van VOiT is ingezet. Het is niet duidelijk wat hiervoor de verklaring is.

Tabel 5.2 Aantal advies- en ondersteuningstrajecten door VT in Gorinchem tussen 2019-2021

Jaar	Adviestrajecten	Ondersteuningstrajecten
2019	223	12
2020	199	4
2021	206	3

Bron: Jaaroverzicht Veilig Thuis 2019-2021

Melden

Het aantal meldingen in Gorinchem is in 2021 afgenomen ten opzichte van de voorgaande jaren (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3 Aantal meldingen kindermishandeling in Gorinchem tussen 2019-2021

Jaar	Aantal meldingen
2019	241
2020	243
2021	206

Bron: Jaaroverzichten Veilig Thuis 2019-2021

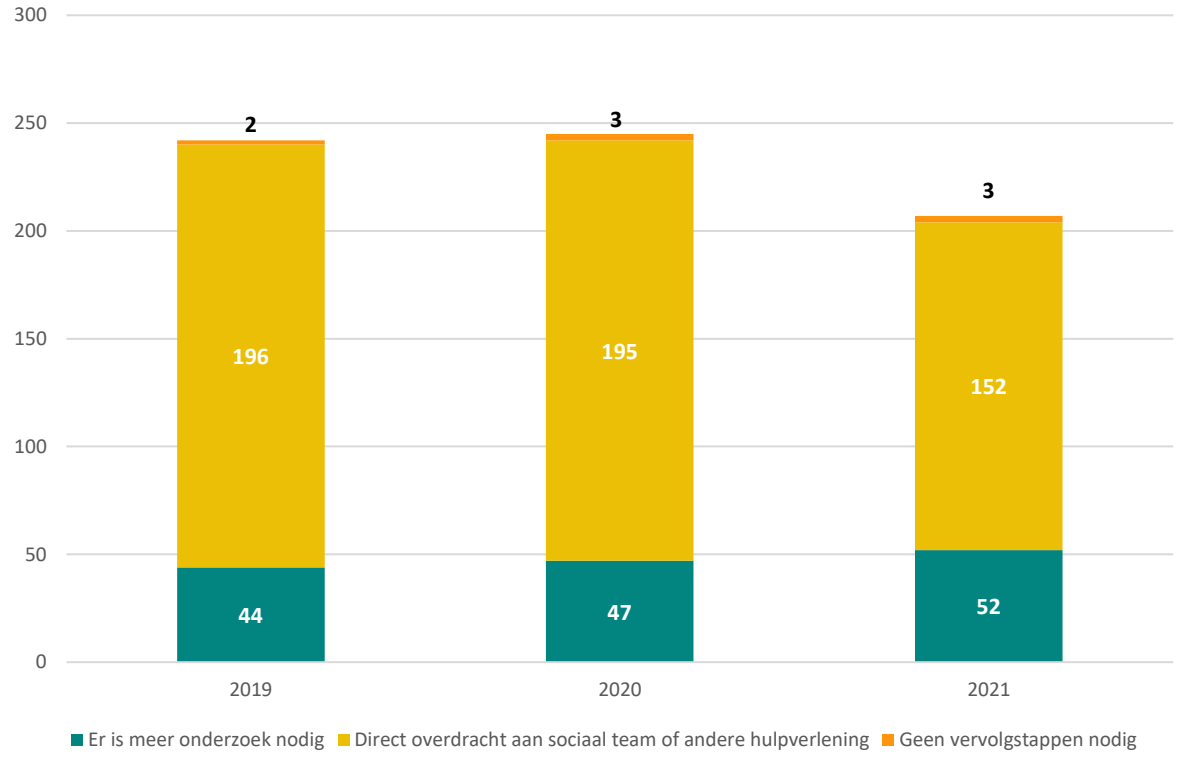
Zowel in absolute als relatieve zin worden de meeste meldingen gedaan door politie. Daarna door particulieren, onderwijs en ambulancedienst (zie tabel B5.5 in bijlage 5). De politie en ambulancedienst[46] zijn volgens hun meldcode niet verplicht om eerst advies te vragen, maar mogen meteen melden via een digitaal meldingsformulier. Daarnaast komt de politie op veel plekken en situaties waar de veiligheid van kinderen in het

[46] Zoals in hoofdstuk 2 benoemd heeft branche de basismeldcode vertaald naar een meldcode voor hun achterban. De meldcode van de politie en ambulancedienst verschilt op dit punt dus van de meldcode van professionals uit andere sectoren. Ambulancedienst maakt onderdeel uit van preventieve basisvoorzieningen in tabel B5.2 in bijlage 5.

geding (kan) zijn. Ook worden ze gebeld door bezorgde buren of familie, betrokkenen in het gezin zelf en soms ook door professionals. De politie doet hier vervolgens een melding van bij VT. De afspraak is dat de politie alle meldingen bij VT melden. Dit verklaart het hoge aantal meldingen vanuit de politie.

Triage

Figuur 5.2 Uitkomsten na triage in Gorinchem tussen 2019 en 2021

Bron: Jaaroverzichten VT 2019-2021

De meeste dossiers kunnen meteen worden overgedragen aan het Sociaal Team of andere hulpverlening. In figuur 5.2 zien we dat in Gorinchem in 2021 het aantal dossiers waarbij vervolgstappen van VT nodig zijn naar aanleiding van de triage licht is toegenomen ten opzichte van de eerdere jaren. Het aantal dossiers dat is overgedragen aan het Sociaal Team of andere hulpverlening is juist afgenomen. De afname is volledig te verklaren door een afname van dossiers dat naar het Sociaal Team is overgedragen.

Uit de interviews weten we dat bij het Sociaal Team sprake was van wachtlijsten voor overdracht. De respondenten van VT geven aan dat het daarom mogelijk is dat VT de zaken langer bij zich houdt alvorens te kunnen overdragen naar het Sociaal Team. Dit is niet zichtbaar in de cijfers. Zoals eerder gezegd heeft de gemeente Gorinchem vanuit de landelijk POK middelen extra budget beschikbaar gesteld voor (tijdelijke) extra inzet binnen de sociale teams wat moet leiden tot verkorten van de wachtlijsten voor zaken die vanuit VT naar de sociale teams worden overgedragen. Ook het aantal dossiers dat is overgedragen aan de GI is in 2021 lager dan in 2020.

Onderzoek

In figuur 5.3 is af te lezen dat het aantal zaken waarbij kindermishandeling weerlegd is in Gorinchem is toegenomen. Dit kan een mogelijke indicatie zijn dat er eerder gemeld wordt. Omdat signalen eerder gemeld worden, is het mogelijk dat er nog geen echte zorgen zijn of dat er nog geen sprake is van kindermishandeling. De aantallen zijn klein dus de verschuivingen moeten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

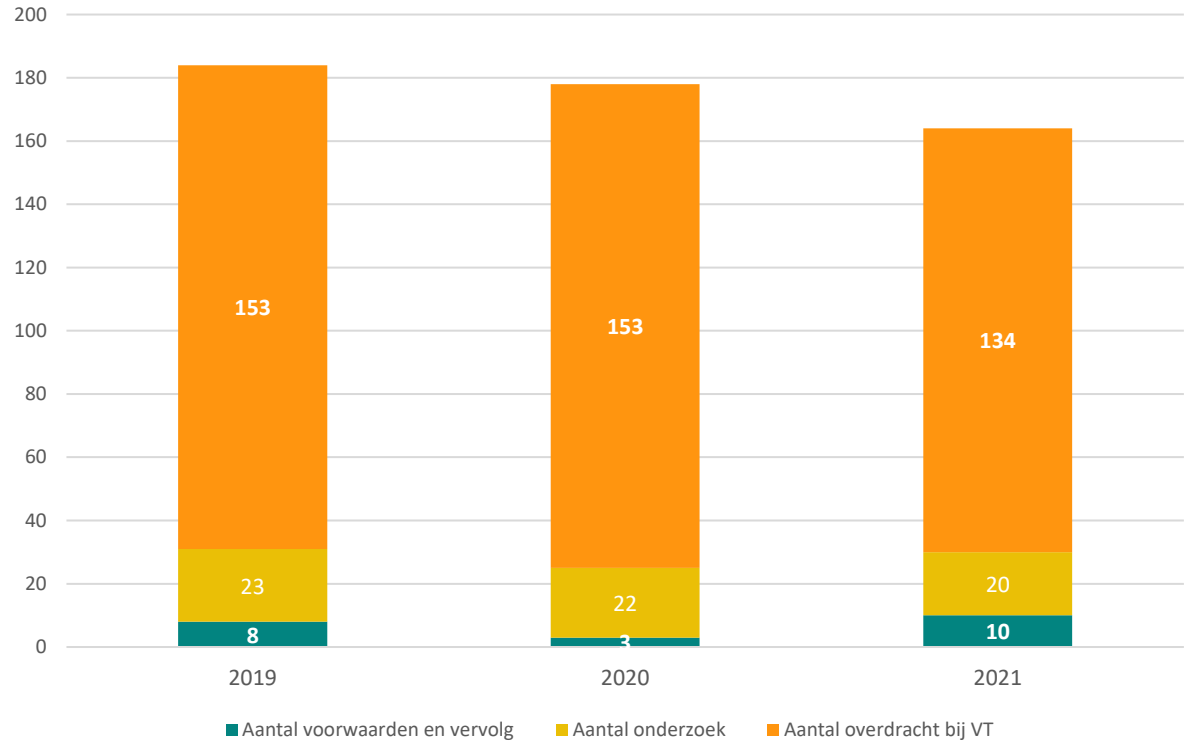
Figuur 5. 3 Uitkomsten onderzoek VT

Bron: Jaaroverzichten VT 2019-2021

Figuur 5.4 laat zien hoe vaak na een melding de diensten 'voorwaarden en vervolg' en 'onderzoek' zijn ingezet en hoe vaak zaken zijn overgedragen. Het merendeel van de dossiers wordt overgedragen. In ongeveer 10% van de zaken doet VT onderzoek en in een nog kleiner percentage wordt de dienst 'voorwaarden en vervolg' ingezet.

Figuur 5.4 Inzet voorwaarden en vervolg, onderzoek en overdracht na melding bij VT

Bron: Jaarrapportage VT 2019-2021

Beschermingsgesprek en overdracht naar RvdK

Er zijn geen cijfers bekend over het aantal beschermingsgesprekken en de uitkomst van de beschermingsgesprekken op het niveau van Gorinchem. Ook over de overdracht naar de RvdK zijn geen cijfers bekend op het niveau van Gorinchem. De respondenten van de RvdK merken op dat het aantal zaken in Gorinchem beperkt is. Een onderzoek naar een groot gezin kan tot een relatief grote verschuiving leiden. Het aantal verzoeken tot onderzoek is stabiel de afgelopen jaren. Zij hebben hier zelf geen cijfers over op het niveau van Gorinchem. Bovendien kunnen zij niet afleiden of de aanleiding tot verzoeken tot onderzoek door de RvdK signalen van kindermishandeling zijn.

Uit de impactmonitor huiselijk geweld blijkt dat in ZHZ in 2021 in het eerste half jaar van 2021 0,6% van de zaken bij VT o.a. is overgedragen aan de RvdK en in de tweede helft 0,8%. Ter vergelijking, in Nederland was dit respectievelijk o,9% en 0,8%.

5.3 Vergelijking Gorinchem met ZHZ en Nederland

In de vorige paragrafen hebben we op basis van de gegevens uit de jaarrapportages van VT het werkproces in ZHZ geïllustreerd. Op het niveau van kindermishandeling zijn ten tijde op het dashboard Veilig Thuis en de impactmonitor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling van het CBS geen uitgesplitste cijfers naar type huiselijk geweld voor al deze stappen voorhanden om de situatie in Gorinchem en ZHZ te vergelijken met het gemiddelde in Nederland. Daarom maken we hier een vergelijking met de cijfers over huiselijk geweld. Deze zijn

opgenomen in bijlage 5. Uit de vergelijking tussen Gorinchem, ZHZ en Nederland vallen de volgende zaken op, per onderwerp:

Met betrekking tot adviesvragen

- Relatief gezien wordt in Gorinchem minder advies gevraagd aan VT dan gemiddeld in Nederland. Met uitzondering van 2020 is het relatief aantal adviezen in Gorinchem vergelijkbaar met ZHZ. In 2020 was dit lager.
- Relatief gezien wordt in Gorinchem meer advies gevraagd door de gezondheidszorg dan gemiddeld in Nederland en ZHZ.
- In 2019 werd in Gorinchem relatief meer advies gevraagd door onderwijs dan gemiddeld in Nederland en ZHZ. In 2021 is dit vergelijkbaar. In 2019 is sterk in gezet op voorlichting in het onderwijs.
- In Gorinchem en ZHZ wordt relatief minder advies gevraagd door jeugdzorg dan gemiddeld in Nederland.

Met betrekking tot de meldingen

- Relatief gezien wordt in Gorinchem in 2020 en 2021 meer melding gedaan van huiselijk geweld dan gemiddeld in Nederland maar minder dan in ZHZ.
- De politie meldt in 2020 en 2021 relatief meer huiselijk geweld dan gemiddeld in Nederland, maar minder dan in ZHZ
- Vanuit de gezondheidszorg vinden in 2019 en 2020 meer meldingen plaats in Gorinchem dan gemiddeld in Nederland en ZHZ. Dat is niet het geval in 2021

In het addendum hebben we de cijfers opgenomen van het aantal adviezen, meldingen en afgeronde diensten specifiek voor kindermishandeling die begin 2023 wel beschikbaar waren op het dashboard.

6 Doeltreffendheid en doelmatigheid

In dit hoofdstuk bespreken we of met de aanpak van kindermishandeling de beoogde doelen worden behaald (doeltreffendheid). Zoals in hoofdstuk 5 benoemd, zijn er geen specifieke doelen voor Gorinchem geformuleerd. Bovendien zijn de doelen gericht op output en niet op outcome. Ook zijn de doelen in de regiovisie niet SMART geformuleerd en zijn er geen specifieke indicatoren bepaald. Om die reden geven we een kwalitatieve beoordeling over de mate waarin de doelen uit de regiovisie in Gorinchem bereikt zijn op basis van de interviews. Per actielijn benoemen we hieronder specifieke resultaten die tot nu toe zijn bereikt of nog niet zijn bereikt. We benoemen die resultaten die door meerdere respondenten zijn genoemd. Indien mogelijk onderbouwen we dit kwantitatief met cijfers uit de impactmonitor huiselijk geweld en kindermishandeling van het CBS, het dasboard Veilig Thuis van het CBS, cijfers van CBS of gegevens uit de jaarrapportages van VT. Tevens gaan we in op de bevorderende en belemmerende factoren die een rol hebben gespeeld in het bereiken van de doelen. Ook hier gaan we in op factoren die door meerdere respondenten zijn benoemd. Ook de coronamaatregelen in 2020 en 2021 hebben impact gehad op het signaleren, melden en aanpakken van kindermishandeling. Dit bemoeilijkt de duiding van de cijfers en ontwikkelingen tussen 2019 en 2022. We gaan daarom specifiek in op de consequenties van de coronamaatregelen.

Of de gemeente de juiste hoeveelheid middelen inzet om de doelen te bereiken en of er geen andere (goedkopere) manieren zijn om het gewenste resultaten te bereiken (doelmatigheid), kunnen we geen uitspraken doen. Omdat er nog geen goed zicht is op de mate waarin de doelen worden bereikt, kan ook niet worden bepaald of de juiste hoeveelheid middelen worden ingezet om de doelen te bereiken. Daarnaast is er geen goede benchmark beschikbaar van welke kosten (personele inzet en geld) andere gemeenten inzetten om de doelen te bereiken. Los van dat de inzet van VT regionaal wordt bepaald op basis van inwoneraantal.

6.1 Overall beeld resultaten regiovisie GHNT in Gorinchem

In algemene zin heeft het programma GHNT in Gorinchem tot een aantal resultaten geleid:

- Via voorlichting door Veilig Thuis en deelname aan de Meldcodetour is er aandacht geweest voor de meldcode. Daardoor weten professionals wat te doen bij signalen van kindermishandeling.
- Er zijn diverse projecten opgezet (zoals deskundigheidsbevordering van het Sociaal Team, Veilig opgroeien is Teamwerk) waardoor het onderwerp kindermishandeling (en huiselijk geweld) steeds opnieuw op de agenda wordt gezet.
- Het beeld op veiligheid en de aanpak van kindermishandeling is bij de betrokken professionals meer eenduidig geworden. De betrokken professionals hebben meer eenzelfde visie op kindermishandeling.
- De samenwerking tussen en binnen het veiligheids- en sociaal domein is versterkt.

Alle respondenten benoemen dit. Ook in het borgingsplan is dit opgenomen. De aanpak is echter nog niet volledig geïmplementeerd en geborgd. Het landelijk Actieprogramma is met een jaar verlengd. Dus ook regionaal is het programma GHNT met een jaar verlengd en er is voor gekozen om onderdelen op te nemen in de opdracht toekomstscenario gezinsbescherming – in navolging van de landelijke beslissing hierover – omdat

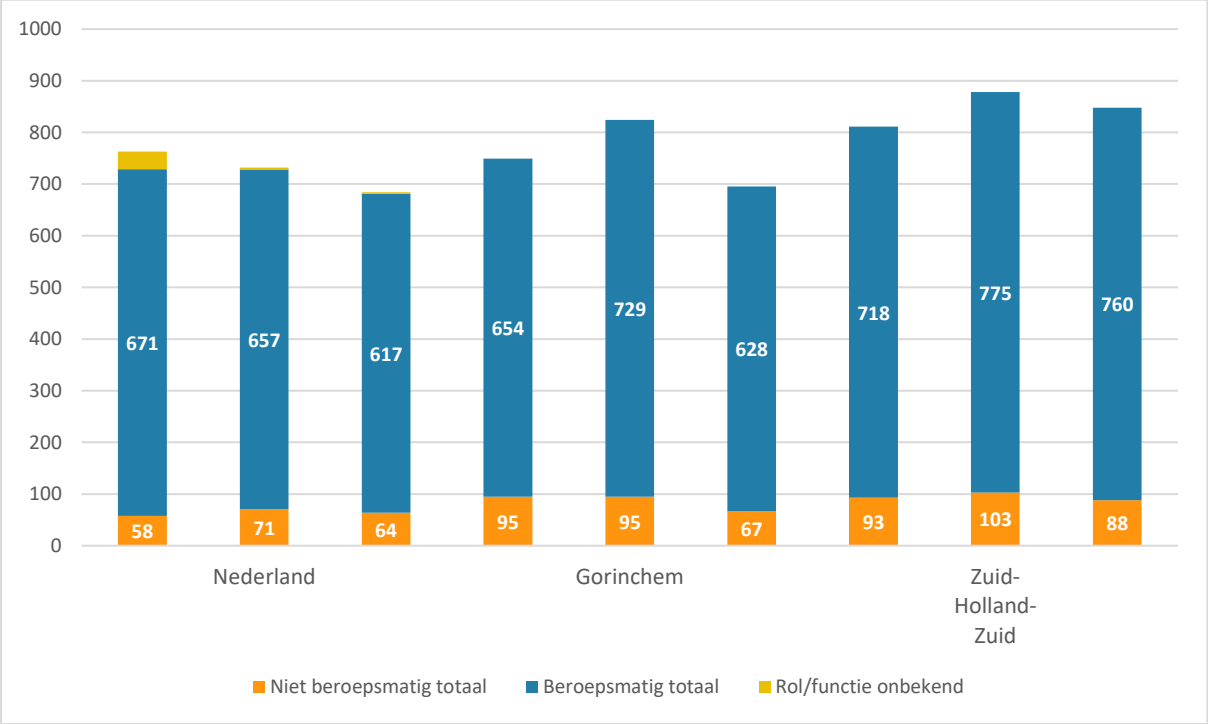
er veel overlap is tussen de doelen van dit programma en geweld hoort nergens thuis (zie addendum voor meer informatie). In de landelijke eindrapportage van het programma GHNT opgesteld door de VNG is benoemd dat het einddoel van het verbeteren van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling om een lange adem vraagt en de doorontwikkeling om blijvende aandacht op zowel landelijk, regionaal als lokaal niveau.

6.2 Actielijn 1 Resultaten eerder in beeld

Professionals herkennen signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en handelen op deze signalen volgens de meldcode

Er is door de gemeente ingezet op deskundigheidbevordering met betrekking tot de meldcode. Er zijn geen cijfers voor handen over welk percentage professionals vallend onder de meldcode is toegerust om signalen te herkennen van en gesprekken te voeren over huiselijk geweld en kindermishandeling. In figuur 6.1 lezen we af dat het aantal meldingen van huiselijk geweld (dus breder dan kindermishandeling) in Gorinchem in 2019 en 2020 hoger lag dan gemiddeld in Nederland, zowel bij professionals als bij burgers. In 2021 is het vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde. ZHZ heeft dan nog steeds relatief meer meldingen. Een mogelijke verklaring voor het relatief hoge aantal meldingen van professionals en burgers kan de aandacht zijn die is besteed aan de meldcode of andere vormen van voorlichting en bewustwording die op basis van het regionale programma GHNT in de regio georganiseerd zijn. Met andere woorden, het zou kunnen dat door deze aandacht professionals en burgers VT eerder weet te vinden.

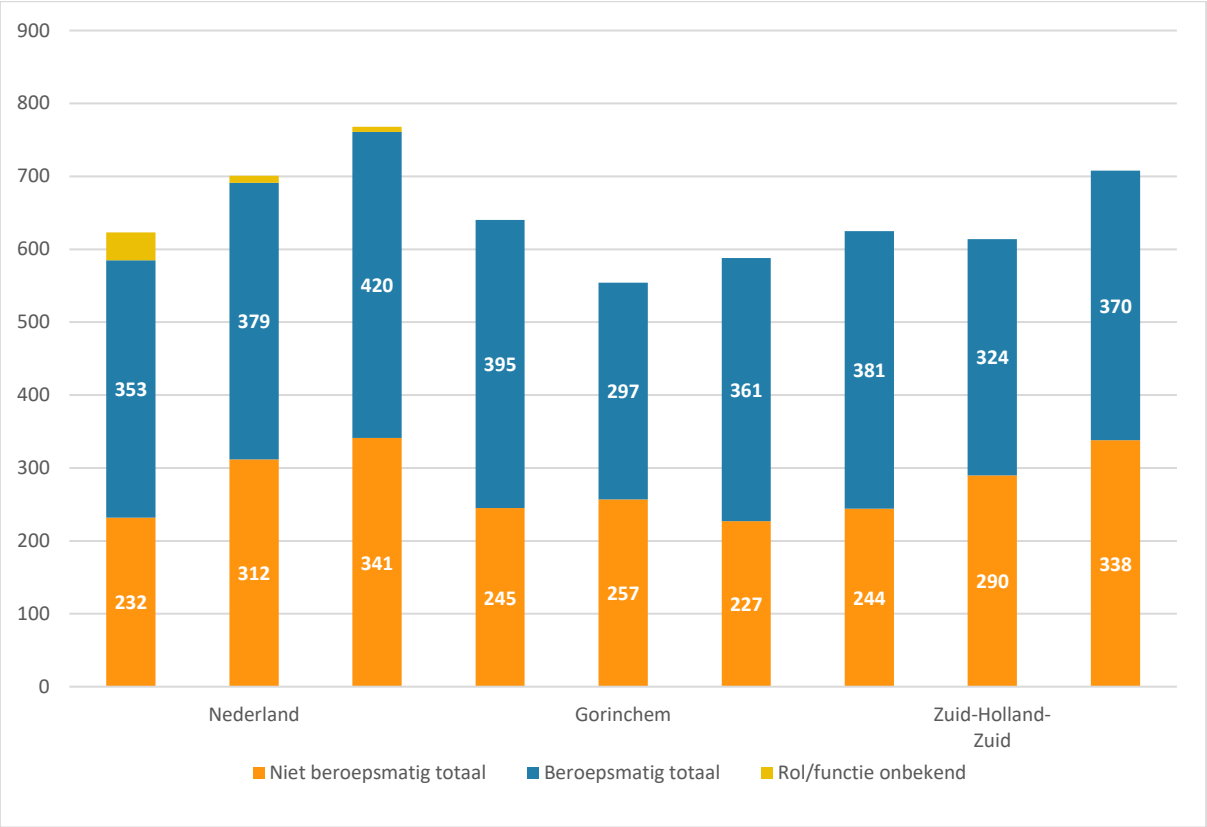
Figuur 6.1 Ontvangen meldingen per 100.000 inwoners naar de rol/functie van de melder in Nederland, Gorinchem, Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

Bron: Dashboard Veilig Thuis. CBS

Het relatief aantal gestarte adviezen is in Gorinchem echter lager dan in Nederland en ZHZ. Het is moeilijk om deze resultaten te duiden. Als bijvoorbeeld de sociale teams zelf meer deskundig zijn kunnen zij zelf met de eerste signalen aan de slag. Maar het kan ook betekenen dat er minder signalen gezien worden en minder advies wordt gevraagd. Om goed inzicht te hebben in de resultaten is het nodig om per type professional te kijken.

Figuur 6.2 Aantal gestarte adviezen per 100.000 inwoners naar rol/functie van de adviesvrager in Nederland, Gorinchem en Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

Bron: Dashboard Veilig Thuis CBS

De professionals in het Sociaal Team hebben deskundigheidsbevordering gekregen met betrekking tot de meldcode. Per team is er een professional aangesteld als veiligheidsexpert. Deze acties en de pilot VOiT hebben volgens de respondenten van meerdere ketenpartners gezorgd voor meer deskundigheid bij het Sociaal Team op dit gebied. De aanname is dat als de sociale teams zelf beter zijn toegerust, ze ook minder adviesvragen hebben. Als het Sociaal Team zelf meer zaken kan oppakken, dan zullen alleen zaken waarbij sprake is van acute onveiligheid worden gemeld en zullen minder beschermingsonderzoeken en kinderbeschermingsmaatregelen nodig zijn.

Uit de interviews met de stakeholders blijkt dat veel inzet is gepleegd op het onder de aandacht brengen van de meldcode bij professionals en dan specifiek bij onderwijs en kinderopvang. Het effect hiervan in het aantal

adviesvragen en meldingen door onderwijs en kinderopvang is in de cijfers over 2019 tot 2021 moeilijk te duiden (zie tabellen B5.3 en B5.5 in bijlage 5). Vanwege de coronamaatregelen waren de scholen dicht en werden ook landelijk minder meldingen gedaan door het onderwijs. In 2021 zijn de meldingen vanuit onderwijs weer toegenomen. In 2019 werd in Gorinchem wel relatief meer advies gevraagd bij VT door onderwijs en kinderopvang dan in ZHZ en Nederland. Deze cijfers zijn echter niet helemaal vergelijkbaar omdat de cijfers over Nederland betrekking hebben op huiselijk geweld en niet alleen op kindermishandeling.

Omstanders herkennen signalen en durven die bespreekbaar te maken

Uit de interviews blijkt dat adviezen en meldingen over kindermishandeling meestal toenemen na een campagne gericht op burgers. Relatief gezien worden de meeste adviezen door burgers gevraagd. De aantallen over de jaren 2019-2020 heen zijn vergelijkbaar. In relatieve zin werd echter in 2020 meer gemeld door burgers (en minder door professionals anders dan politie). Professionals uit onderwijs, Sociaal Team en andere hulpverleners kwamen minder in gezinnen en zagen kinderen minder vanwege de coronamaatregelen. Buren en mensen uit de omgeving van kinderen zagen daarentegen relatief meer signalen.

De positie en werkwijze van Veilig Thuis zijn duidelijk voor alle partners

In de impactmonitor huiselijk geweld wordt als indicator hiervoor het aantal adviezen en meldingen bij VT gebruikt. Een toename van adviezen en meldingen betekent dat de professionals VT beter weten te vinden. Verschillende ketenpartners benoemen dat de professionals in de sociale teams eenzelfde beeld op veiligheid hebben als VT en de GI's. Dit komt volgens hen mede door de informatiebijeenkomsten door VT voor professionals en door VOiT.

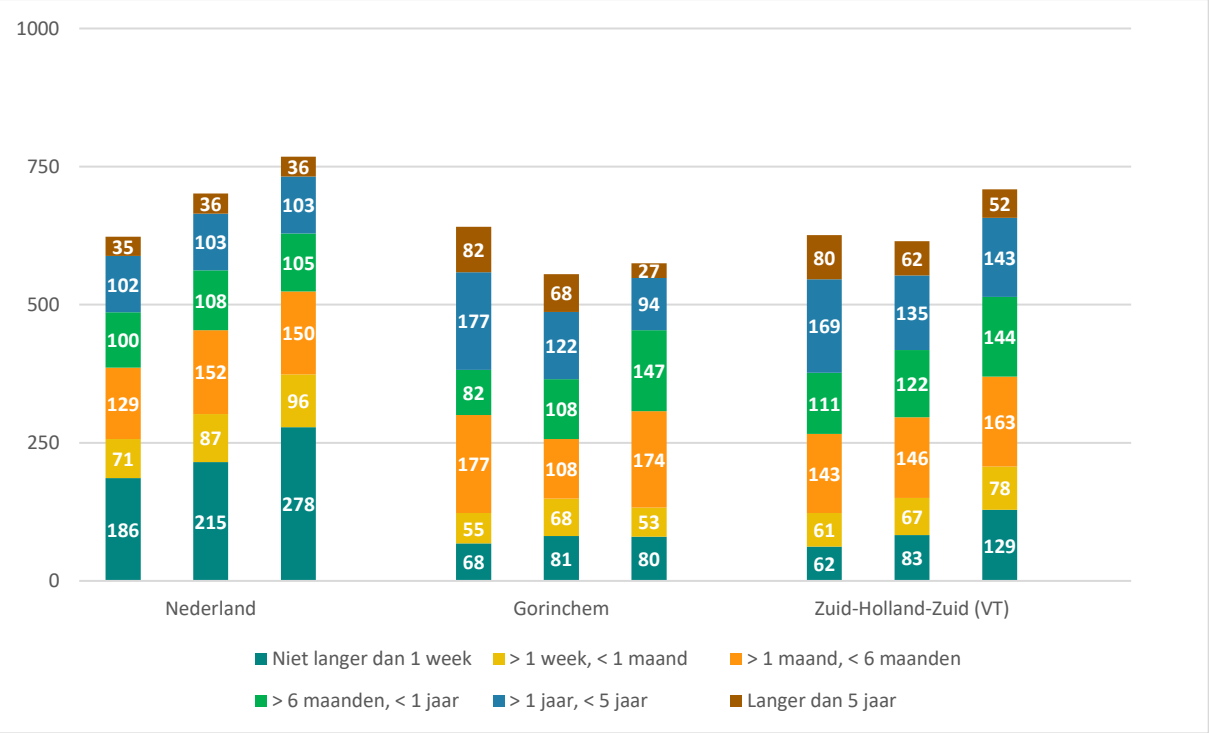
H**et proces van signaal, via melding, naar analyse, beoordeling en opvolging verloopt snel**

De werkwijze in hoofdstuk 5 laat zien dat er veel stappen worden gezet in het proces van signaleren, melden tot aanpakken van kindermishandeling. Uit de interviews blijkt dat ook in de regio ZHZ sprake is van wachtlijsten bij VT, RvdK, sociale teams en GI. Als er eerder wordt gesignaleerd is de hypothese dat een zaak door VT na melding kan worden overgedragen naar het Sociaal Team en dat met lichtere hulp de kindermishandeling kan worden aangepakt. Dit blijkt niet uit de cijfers over 2019-2021. Zoals in hoofdstuk 5 benoemd kampte het Sociaal Team in Gorinchem in 2021 met een wachtlijst voor zaken die geen spoed hadden. (Spoedzaken werden ook ten tijde van wachtlijsten gelijk opgepakt). Ook in de rest van ZHZ kampen diverse gemeenten met een wachtlijst bij de sociale teams. Dit belemmert de overdracht van zaken van VT naar het Sociaal Team. Wachtlijsten bij het Sociaal Team in Gorinchem hebben consequenties voor het oppakken van zaken uit de andere gemeenten. Als zaken uit Gorinchem langer bij VT blijven dan kunnen geen zaken uit andere gemeenten worden opgepakt. Maar ook omgekeerd wachtlijsten bij sociale teams uit andere gemeenten hebben consequenties voor zaken uit Gorinchem. Uit het ambtelijk wederhoor bleek dat er in de regio ook een verschil van visie was van het begrip "wachtlijst" tussen VT en sociale teams. Zo zijn er gemeenten die na overdracht van VT gelijk een naam van een professional koppelen aan een casus, terwijl andere gemeenten pas een naam koppelen aan een casus als een professional bij het gezin is langs gegaan. In beide gevallen kunnen de gezinnen even lang wachten vooraleer iemand langs komt. In het eerst geval wordt de casus weggeschreven als overgedragen, in het tweede geval pas nadat er een naam aan gekoppeld is.

Signalen van kindermishandeling worden eerder gemeld

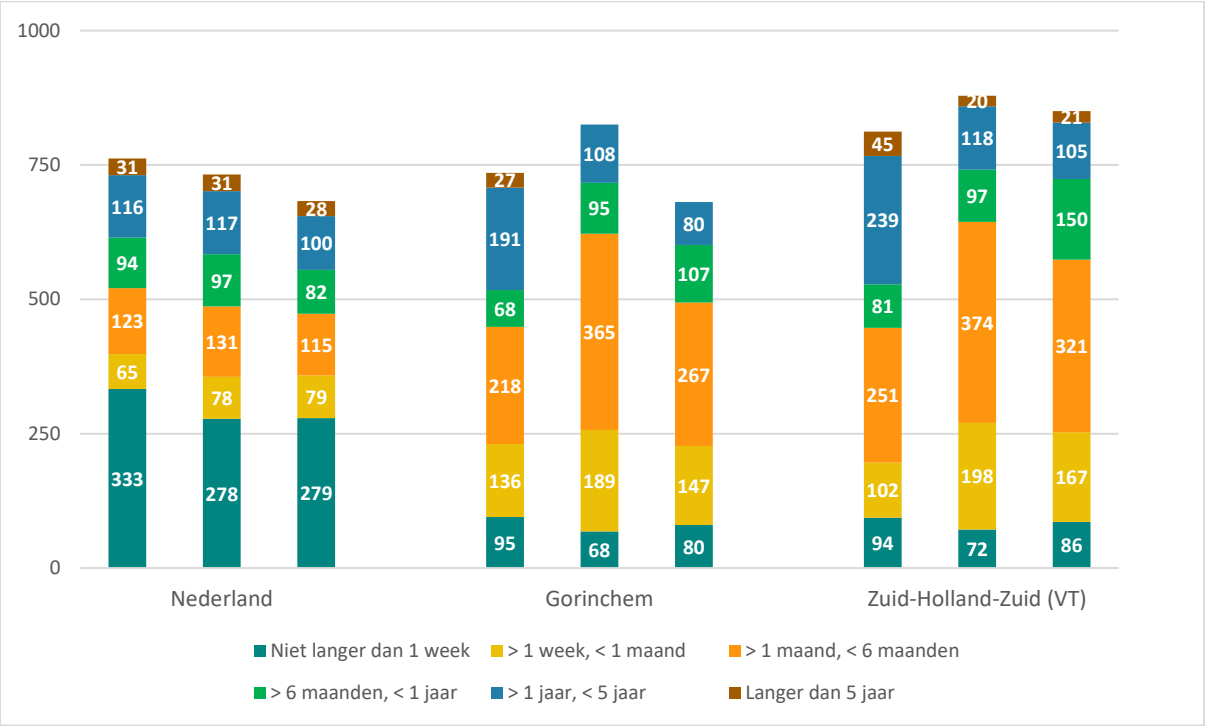
In de impactmonitor wordt hiervoor als indicator gebruikt de vermoedelijke duur van het geweld bij adviesvragen aan VT. In figuur 6.3 lezen we af dat tussen 2019 en 2021 in zowel Gorinchem als ZHZ er een duidelijk afname is van het relatieve aantal adviezen waarbij de vermoedelijke duur van het geweld langer dan vijf jaar aanwezig is. In Gorinchem geldt dit ook voor geweld dat vermoedelijk tussen een jaar en vijf jaar duurt. De adviezen waarbij het geweld vermoedelijk korter duurt nemen toe maar zijn nog op het niveau van Nederland gemiddeld. Meldingen waarbij het geweld reeds lang aanwezig is, komen nauwelijks voor in Gorinchem. We zien een afname in het aantal meldingen waarbij geweld vermoedelijk tussen een jaar en vijf jaar duurt en een toename van de meldingen waarbij het geweld tussen een maand en zes maanden duurt. Deze veranderingen zijn in Gorinchem en ZHZ vergelijkbaar. Het aantal meldingen waarbij het geweld korter dan een week duurt is veel lager dan gemiddeld in Nederland. Hier valt dus nog winst te behalen. Sommige respondenten noemen als verklaring dat bepaalde kerkgemeenschappen in de regio – en ook specifiek in Gorinchem – niet of nauwelijks melden bij VT of politie. Zij proberen het zelf op te lossen en met het gezin in gesprek te gaan. Als het dan toch tot een melding komt speelt de problematiek vaak al langer.

Figuur 6.3 Gestarte adviezen per 100.000 inwoners naar (vermoedelijke) duur van het geweld in Nederland, Gorinchem, Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

Bron: dashboard Veilig Thuis CBS

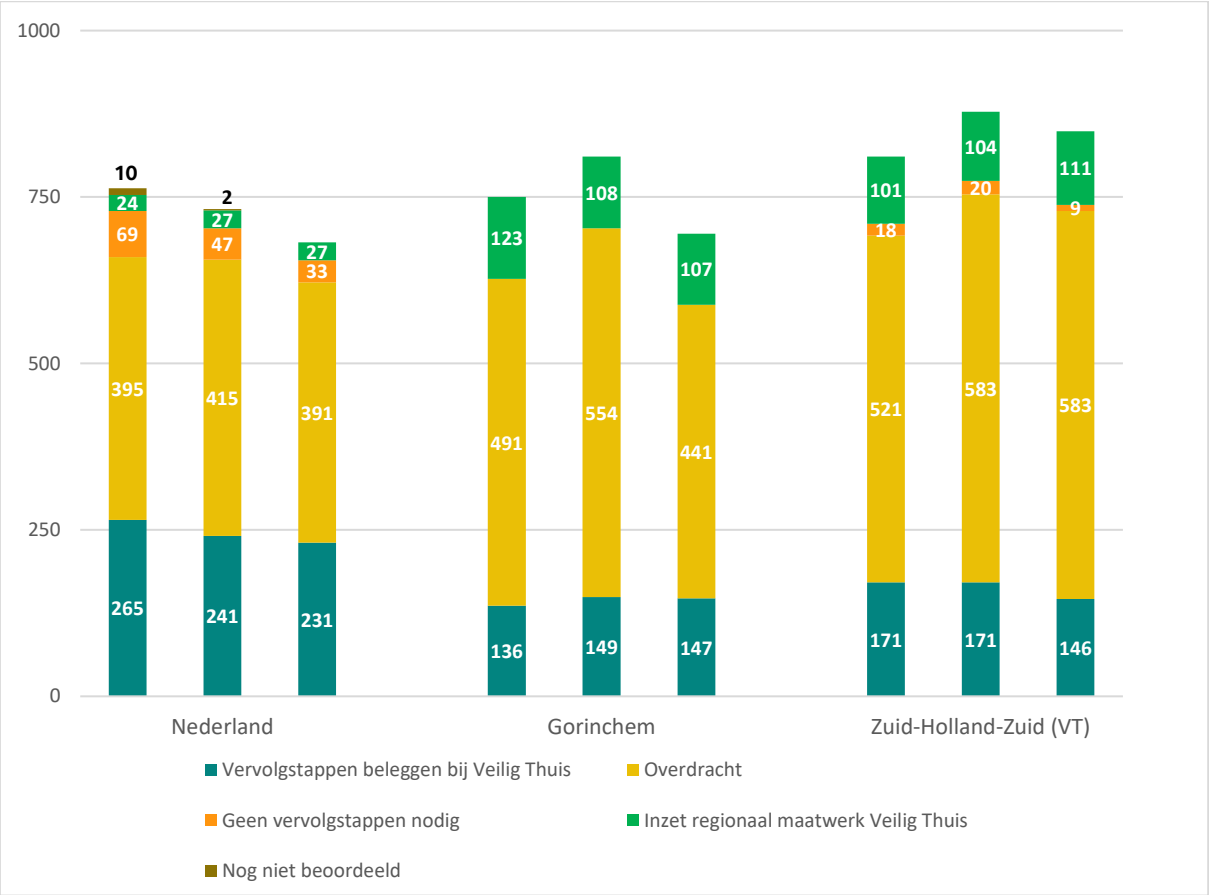
Figuur 6.4 Ontvangen meldingen per 100.000 inwoners naar (vermoedelijke) duur van het geweld in Nederland, Gorinchem en Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

Bron: dashboard Veilig Thuis CBS

Een andere indicator voor eerder melden – en ook voor de deskundigheid van de professionals – is dat er meer adviezen uitmonden in onderzoek en kunnen worden overgedragen aan het Sociaal Team of andere hulpverlening. In figuur 6.5 lezen we af dat in Gorinchem en ZHZ relatief gezien meer meldingen kunnen worden overgedragen (inclusief inzet regionaal maatwerk VT) en dat er bij relatief minder dossiers vervolgstappen door VT nodig zijn. Dit kan een indicatie zijn voor het eerder melden van signalen.

Figuur 6.5 Ontvangen meldingen per 100.000 inwoners naar veiligheidsbeoordeling in Nederland, Gorinchem, Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

Bron: Dashboard VT CBS

6.3 Actielijn 2 Stoppen en duurzaam oplossen

Er zijn geen goede cijfers voorhanden om de resultaten van deze actielijn op het niveau van Gorinchem te bepalen. Op basis van de interviews en landelijke cijfers leiden we af dat nog niet alle gezinnen passende hulp krijgen en aan het herstel werken. Op basis van landelijk onderzoek door het Verwey-Jonker instituut blijkt dat het in ongeveer drie op de tien gezinnen lukt om het geweld te stoppen. Hoewel het aantal incidenten afneemt, is er in meer dan de helft van de gezinnen ook na anderhalf jaar hulp nog steeds sprake van ernstig of veelvuldig geweld. Momenteel wordt een derde onderzoek uitgevoerd naar wat werkt om het geweld te stoppen. ZHZ neemt deel aan dit onderzoek. De resultaten worden verwacht in 2023. Uit een eerder cohortonderzoek is bekend dat de volgende werkzame elementen van belang zijn om het geweld te stoppen (Steketee & Lünnemann, 2020):

- Aandacht voor veiligheid in het gezin moet voorop staan. Dit komt overeen met de visie op risicogestuurde ketenzorg uit de regiovisie.
- Integrale systematische aanpak met 1 plan en regie bij 1 partij. Het versterken van de regiefunctie, waarbij casusregie is belegd bij één partij.

- Veiligheid in het gezin is de verantwoordelijkheid van iedereen: erkenning van geweld door professionals is voorwaarde dat het geweld stopt, er is een actieve houding nodig van professionals om geweld en impact bespreekbaar te maken, ondersteuning van gespecialiseerde instellingen op het terrein van kindermishandeling en partnergeweld.
- Hoge kwaliteit van professionals met diepgaande kennis over de achtergronden en gevolgen van huiselijk geweld.
- Zorgvuldige screening van de problematiek zodat juiste hulp geboden wordt.
- Hulpverlening gericht op kinderen: Kinderen zijn veelal een vergeten groep als slachtoffer van huiselijk geweld terwijl de gevolgen voor kinderen die getuige zijn van partnergeweld groot zijn.
- De hulp is een kwestie van lange adem: wil men de cirkel van geweld daadwerkelijk doorbreken dan is het nodig dat deze gezinnen langdurig begeleid worden.

Over de mate waarin deze elementen worden toegepast in ZHZ en Gorinchem kunnen we geen uitspraken doen op basis van dit onderzoek.

Wat kunnen we in kwalitatieve zin wel zeggen over de bereikte doelen op basis van de interviews en de documentenanalyse?

- Bij de betrokken ketenpartners is de visie van gefaseerde ketenzorg veel meer het uitgangspunt. Meerdere respondenten benoemen dat zij merken dat dit ook het geval is. De betrokken professionals hebben eenzelfde visie op veiligheid in gezinnen.
- De professionals in de sociale teams worden binnenkort geschoold in traumasensitief werken en in de regio zijn behandelaars opgeleid door het programma Drakentemmers.
- De lokale infrastructuur is versterkt aan de hand van het kwaliteitskader "Werken aan Veiligheid" van de VNG. Met behulp van een scan en specifieke vragenlijsten voor professionals is in kaart gebracht of de wijkteams voldoende zijn ingericht om te komen tot een effectieve signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Op basis daarvan is bepaald waar versterking op dit punt nodig is. Hiervoor is een plan aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak wordt uitgevoerd.
- De waarde van de inzet van ervaringsdeskundigen wordt erkend en er is aandacht voor. Dit moet nog nader worden vormgegeven en uitgewerkt.
- De aanpak MDA++ is gestart.

Wij hoorden in de interviews dat de samenwerking tussen VT, GI en het Sociaal Team verbeterd is en niet alleen de deskundigheidsbevordering door VT maar ook het VOiT daaraan heeft bijgedragen. De verschillende ketenpartners gaan uit van een vergelijkbare visie op veiligheid en weten elkaar eerder en beter te vinden. Er kan echter niet worden aangegeven in hoeveel casussen het geweld is gestopt en gewerkt wordt aan het herstel. Dit wordt niet op deze wijze geregistreerd. Net als in de rest van Nederland kampt men met wachtlijsten voor specialistische hulp. Hoe de wachtlijsten in Gorinchem zijn voor deze hulp in gezinnen waar sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling wordt niet apart vastgelegd. In het kader van dit onderzoek hebben we de wachtlijsten voor specialistische hulp niet nader onderzocht. Uit de landelijke rapportages is ook bekend dat ook bij zaken waar het tot een strafrechtelijke vervolging komt de wachttijden

lang zijn, bijvoorbeeld voor de opvang van slachtoffers. In het onderzoek hebben we geen informatie ontvangen over de Gorinchemse situatie. We weten niet hoe dit in het Gorinchemse is.

6.4 Actielijn 3 Specifieke doelgroepen

Zoals benoemd in 4.4 is met betrekking tot kindermishandeling vooral de doelgroep slachtoffers van seksueel geweld, complexe scheidingen en kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties relevant. Op basis van de interviews stellen we vast dat de volgende resultaten zijn bereikt. Specifieke resultaten met betrekking tot Gorinchem zijn moeilijk te bepalen.

- Regionaal is een plan gemaakt voor de aanpak van seksueel geweld om de coördinatie onder te brengen bij VT. Gorinchem heeft hierin een trekkersrol gespeeld. (zie addendum voor nagekomen informatie).
- In Dordrecht, Papendrecht en Zwijndrecht is een kwartiermaker aangesteld voor een adviespunt complexe scheidingen. Dit is er niet in Gorinchem.
- Het project Handle With Care, een methode waarbij kinderen extra aandacht en ondersteuning op school krijgen na een huiselijk geweld melding, is nog niet van start gegaan.

6.5 Bevorderende en belemmerende factoren

In de interviews noemen de respondenten een aantal bevorderende factoren die volgens hen bijdragen aan (het bereiken van de doelen van) de aanpak voor kindermishandeling:

- Deelname aan de pilot VOiT heeft bijgedragen aan een goede samenwerking tussen VT, GI, RvdK en Sociaal Team. Gorinchem heeft VOiT goed uitgerold. Er is mede door VOiT goed geïnvesteerd in de samenwerking tussen alle partners.
- Vaste contactpersonen bij Sociaal Team, VT, GI en RvdK. Ondanks dat ook in de regio de betrokken organisaties te maken hebben met personeelstekort en -verloop en ziekteverzuim, is in Gorinchem wel een kernteam dat is gebleven, zowel bij Sociaal Team, VT, GI als RvdK. Ook zijn er geen wisselingen geweest in de aandachtfunctionarissen voor het onderwijs. De betrokken medewerkers kennen elkaar en weten elkaar goed te vinden. Zoals een van de respondenten het formuleert: "Er was bij het Sociaal Team wel sprake van verloop, maar niet van leegloop."
- Het Sociaal Team bestaat uit deskundig en kwalitatief goed personeel. De gemeente stuurt op de deskundigheid en de capaciteit van de sociale teams.
- Gorinchem geldt als betrokken gemeente, o.a. door continuïteit in opvolgende betrokken wethouders met regionale strategische posities en ervaren beleidsadviseurs met goede lokale en regionale ketensamenwerkingen.
- Melden zit goed in het systeem van de politie. De politie heeft ook korte lijnen met de andere partners.

Daarnaast zijn de volgende knelpunten genoemd die het bereiken van de doelen (kunnen) belemmeren:

- Het onderwerp aanpak kindermishandeling wordt regionaal bij verschillende ambtelijke overleggen besproken. Dit zorgt voor versnippering op lokaal niveau. Ook ontbreekt het aan één bestuurlijk gremium waar huiselijk geweld wordt besproken.
- Wachtlijsten bij Sociaal Team kunnen de overdracht van VT naar Sociaal Team belemmeren. En wachtlijsten bij VT zorgen soms voor late overdracht naar het Sociaal Team.
- Personeelsproblematiek (verloop en ziekteverzuim) bij de betrokken organisaties (maar dit is een landelijk probleem).
- Hoge caseload en werkdruk bij Sociaal Team en ketenpartners.
- Effecten van de decentralisatie die veel ambtelijk aandacht vroegen.
- Bij de Sociaal Teams is men bezig om twee verschillende registraties en screeninginstrumenten te integreren.
- Waterbedeffect: als zaken niet naar Sociaal Team Gorinchem kunnen worden overgedragen vanwege wachtlijsten dan heeft dat ook gevolgen voor de rest van de regio en omgekeerd. Als zaken niet kunnen worden overgedragen blijft VT langer betrokken en is er minder capaciteit om in te zetten op andere casussen.
- Scholen zijn terughoudend in melden.
- AVG en ervaren belemmeringen over informatiedeling vormen voor sommige professionals een belemmering om te melden.
- Geen zicht of kinderen waarover advies is gevraagd, later toch gemeld worden. Adviezen zijn anoniem.
- Verschillen tussen gemeenten in ingekochte zorg.
- Onvoldoende afstemming en samenwerking tussen GHNT en programma “Veiligheid Voorop” van Zorg- en Veiligheidshuizen.

Impact coronamaatregelen

De coronamaatregelen hebben invloed gehad op de mate waarin professionals nog bij gezinnen thuis kwamen en kinderen zagen. Dit heeft invloed gehad op het aantal meldingen door professionals, anders dan politie. Daarnaast is het uitvoeringsprogramma van GHNT begin 2020 vastgesteld. In de periode dat er veel afspraken met ketenpartners moesten gemaakt worden, gingen de coronamaatregelen in. In het begin was iedereen nog zoekende hoe met elkaar het gesprek aan te gaan. Pas na een tijdje werd de werkwijze met teams gewoon. Bij de start van een uitvoeringsprogramma is het ontbreken van de mogelijkheid van fysiek overleg wel als een gemis ervaren door sommige geïnterviewde ketenpartners. Sommige mensen die erg betrokken waren, zijn gedurende de coronaperiode weggegaan. Nieuwe professionals zijn online ingewerkt. De respondenten benoemen dat dit niet bevorderlijk is voor de kennisoverdracht en om draagvlak voor en betrokkenheid bij het uitvoeringsprogramma te creëren.

7 Rol van de raad

De aanleiding voor dit onderzoek was de vaststelling van de raad dat hij onvoldoende inzicht heeft in de aanpak van kindermishandeling en zijn kaderstellende en controlerende rol met betrekking tot deze aanpak onvoldoende vorm kan geven. Hoe de raad deze rol invult was dan ook geen onderwerp van onderzoek. De raad is over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vooral geïnformeerd op basis van raadsinformatiebrieven en presentaties over GHNT en VT aan de raad. Ook zijn er door de raad vragen gesteld naar aanleiding van cijfers over het aantal meldingen. Daarnaast komt jaarlijks in het kader van de burapcyclus de jaarrapportage en begroting van DG&J, waar VT onderdeel van is, aan bod. In deze rapportage zijn wel streefwaarden opgenomen over de inzet van VT. Deze geven echter geen inzicht in de doeltreffendheid van de aanpak van kindermishandeling. De raad worstelt vooral met de vraag hoe zijn taak uit te voeren op de regionaal vastgestelde aanpak. De gemeenteraad Gorinchem is hierin niet de enige. De aanpak van kindermishandeling is niet een apart beleidsdomein maar raakt aan verschillende beleidsdomeinen. Dit maakt sturing door de raad niet eenvoudig.

Zoals in hoofdstuk 3 benoemd zijn de taken en bevoegdheden van de DG&J ZHZ vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling. De taken en bevoegdheden worden nader omschreven en uitgewerkt in een vierjaarlijks meerjarig beleidsplan dat door het algemeen bestuur wordt vastgesteld. Het ontwerp beleidsplan wordt vooraf toegezonden aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten, zodat de gemeenteraden hierop hun zienswijze kenbaar kunnen maken. Dat is tevens het moment waarop gemeenteraden vanuit hun kaderstellende rol sturing kunnen geven op de taken en bevoegdheden die DG&J ZHZ namens de gemeente uitvoert. Het algemeen bestuur bestaat uit een vertegenwoordiging vanuit de colleges van B&W van de deelnemende gemeenten. Bij de besluitvorming door het algemeen bestuur heeft elk lid een gewogen stemrecht. Het aantal stemmen dat een lid in de vergadering kan uitbrengen wordt bepaald door het aantal inwoners van de gemeenten die het lid vertegenwoordigt. Voor Gorinchem geldt dat het lid van het dagelijks bestuur twee stemmen heeft. Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen.

Het algemeen bestuur heeft aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten een verantwoordings- en informatieplicht ten behoeve van de controlerende rol van de gemeenteraad. De wethouder van Gorinchem is ook aan het college verantwoording verschuldigd voor het door hem/haar in het algemeen bestuur gevoerde beleid.

Wij zijn nagegaan waar de raad invloed op wil en kan uitvoeren via een panelgesprek met raadsleden. Uit het panelgesprek met raadsleden bleek dat zij vooral behoefte hebben aan het duiden van de resultaten van de aanpak. Zijn de cijfers die zij kregen voldoende betekenisvol voor de resultaten van de aanpak? Wat betekenen de cijfers over de inzet van VT voor de burgers van Gorinchem? Hoe kunnen zij op basis van de cijfers meer sturen op beleidsprestaties. Zij hebben nu te weinig inzicht op de prestaties in de keten om hierop hun controlerende taak uit te kunnen voeren. Er is behoefte aan meer story-telling en duidelijke toelichting op het verhaal achter de cijfers. Als mogelijkheid hiervoor wordt een benen-op-tafel sessie genoemd.

Daarnaast zijn in het panelgesprek de volgende thema's genoemd met betrekking tot de aanpak van kindermishandeling waar raadsleden invloed op willen uitoefenen:

- De drempel om te melden verlagen. Faciliteren van ontmoeting in het kader van preventie.
- Kwaliteit van de sociale teams. Daarvoor hebben ze inzicht nodig in wie waarvoor verantwoordelijk is in de aanpak. In welke mate lukt het om samenwerkingsafspraken tussen de sociale teams en VT uit te voeren? Zij hebben behoeft aan meer storytelling over hoe het werkt in de praktijk.
- Risicofactoren van kindermishandeling in bredere zin. Daarvoor hebben ze informatie nodig over de achterliggende oorzaken van kindermishandeling.

Addendum

Relevante recente ontwikkelingen in de aanpak kindermishandeling

Het veldwerk van dit onderzoek is afgerond in oktober 2022. In het ambtelijk wederhoor zijn enkele recente ontwikkelingen benoemd die relevant zijn voor de conclusies van dit rapport. We benoemen ze hier kort:

- De **samenwerkingsafspraken Huiselijk Geweld/ Kindermishandeling 0-100 jaar tussen gemeenten**, **Lokale Teams** (voor Gorinchem het Sociaal Team) **en VT ZHZ** voor de periode 2023-2026 zijn eind oktober 2022 ondertekend. De eerdere gemeenschappelijke samenwerkingsafspraken betroffen alleen de meldingen voor 18- (jeugd). Daarnaast had VT met alle lokale teams in ZHZ afzonderlijke afspraken over meldingen voor de 18+ (volwassenen). In deze nieuwe samenwerkingsafspraken worden voor alle gemeenten dezelfde afspraken gehanteerd voor 0 tot 100. Daardoor kan de uitvoering worden vereenvoudigd en kan er efficiënter worden gewerkt. De nieuwe samenwerkingsafspraken zijn er tevens op gericht de verschillende maatschappelijke partners eerder te betrekken zodat daar waar nodig de acties om het geweld te stoppen gezamenlijk worden afgestemd.[47] In het document wordt de samenwerking tussen Veilig Thuis en de Lokale Teams (inclusief de jeugdgezondheidszorg) beschreven. Het document bevat de belangrijkste afspraken voor de overdracht van casuïstiek van VT ZHZ aan de lokale teams van de gemeenten in de regio. De afspraken beperken zich tot de uitvoering van de wettelijk vastgelegde taken van VT.

  De samenwerkingsafspraken hebben een looptijd van drie jaar (van 2023 tot 2026). De samenwerkingsafspraken worden na twee jaar (in 2025) met de betrokken ketenpartners geëvalueerd op initiatief van de centrumgemeente Dordrecht. Hiervoor wordt een werkgroep samengesteld.

  Relevant voor dit onderzoek zijn de genoemde verantwoordelijkheden van gemeenten voor de inrichting en het functioneren van de lokale teams en VT. Gemeenten – en dus ook Gorinchem – maken eigen keuzes over de samenstelling van het lokale team (in Gorinchem het Sociaal Team) en de expertise en de beschikbare capaciteit van medewerkers in het team. In de samenwerkingsafspraken is expliciet benoemd dat in de aanbestedingseisen en inkoopvoorwaarden van de maatschappelijke ondersteuning aandacht moet zijn voor de gewenste expertise en beschikbare capaciteit die nodig is om er voor te zorgen dat professionals adequaat en tijdig casuïstiek kunnen oppakken. De inzet van de lokale teams kan nodig zijn bij:

  - Het door de lokale professionals gesignaleerde huiselijk geweld. VT kan daarbij adviserend en ondersteunend zijn of
  - Na overdracht van het zicht op veiligheid door VT aan het lokale team.

  De gemeente Gorinchem heeft vanuit haar verantwoordelijkheid voor de maatschappelijke ondersteuning van inwoners de regie op de omvang, samenstelling en inrichting van het Sociaal Team en daarmee ook voor de ervaring en expertise van de professionals daarin. In de samenwerkingsafspraken is expliciet benoemd dat voorkomen moet worden dat capaciteitsproblemen of het ontbreken van expertise in de

[47] Kortman, E. (2022). Samenwerkingsafspraken Huiselijk Geweld/ Kindermishandeling. Gemeenten, Lokale Teams, en Veilig Thuis Zuid-Holland Zuid. Regio Zuid-Holland Zuid 2023 – 2026.

sociale teams ertoe leiden dat casussen niet kunnen worden overgedragen en op de capaciteit (en de personele inzet) van VT blijven drukken.

Verder is relevant dat per stap in het werkproces zoals beschreven in hoofdstuk 5 is aangegeven wat de verantwoordelijkheid van VT en van het lokaal team is. Ook worden specifieke termijn genoemd waarop casussen worden opgepakt. Voor een beschrijving hiervan verwijzen we naar het document. Daarnaast wordt beschreven hoe VT met de betrokken partners de samenwerking wil verbeteren.

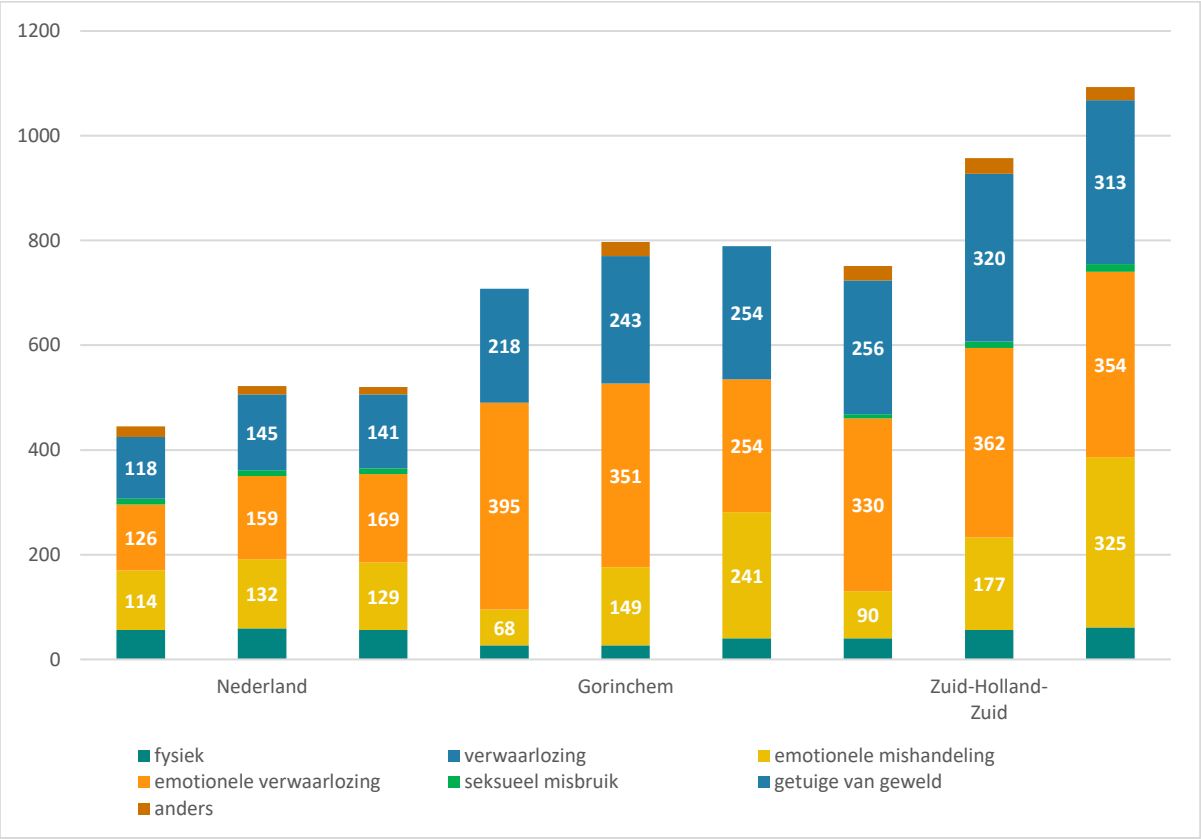
- Het **kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten** van de VNG is geactualiseerd. De verwachting is dat deze voorjaar 2023 beschikbaar is.
- In november 2022 zijn schriftelijke vragen gesteld door de gemeenteraad en in december 2022 beantwoord door het college inzake **seksueel geweld tegen kinderen**. Daarin wordt ook melding gemaakt van de verschillende plekken waar kinderen (en volwassenen) terecht kunnen voor hulp bij seksueel en grensoverschrijdend gedrag en waar ze hierover informatie kunnen vinden. Seksueel misbruik is een vorm van kindermishandeling en de werkwijze zoals beschreven in dit onderzoek geldt ook voor seksueel misbruik.
- Met betrekking tot de **regionaal belegde taken op basis van de gemeenschappelijke regeling** is in het ambtelijk wederhoor gemeld dat de beschrijving van dagelijkse leiding in dit rapport formeel nog steeds geldt maar in de werkelijkheid sinds april 2022 al niet meer zo werkt. Een wijziging van de tekst wordt naar verwachting in februari 2023 door de laatste gemeente vastgesteld. Materieel is er nu nog maar één algemeen directeur. De wijziging formaliseert dat. Intussen zijn sinds april 2022 de (nieuwe) interne bevoegdheden via mandaten geregeld. In de nieuwe situatie is de Serviceorganisatie Jeugd geïntegreerd in de Dienst Gezondheid & Jeugd. Er is een nieuw cluster Gezond en Veilig Opgroeien waarin de uitvoering van de SOJ is opgegaan. De naam SOJ blijft naar buiten bestaan. Met betrekking tot de tekst in dit rapport over het mandaat aan de Servicegemeente Dordrecht is toegelicht dat DG&J met name de uitvoering van middelenfuncties afneemt van Servicegemeente Dordrecht. Vooral voor de uitvoering van routinezaken is bijgaand mandaat verleend. Op alle taken die aan de servicegemeente Dordrecht zijn uitbesteed houdt de DG&J inhoudelijke supervisie en beslissingsbevoegdheid.

Aanvullende cijfers aanpak kindermishandeling

Voor de vergelijking tussen Gorinchem, Zuid-Holland Zuid en Nederland zijn de volgende gegevens specifiek voor kindermishandeling relevant. Sommige gegevens zijn niet beschikbaar op het niveau van Gorinchem omdat de aantallen te klein zijn om af te zetten tegen de bevolking[48].

[48] Het CBS presenteert geen absolute aantallen die kleiner zijn dan 10 omdat die herleidbaar zijn naar individuen. Deze cijfers worden dan ook niet afgezet tegen de bevolkingscijfers.

Figuur Ad1 Aard van de kindermishandeling bij melding per 100.000 inwoners in Nederland, Gorinchem en Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

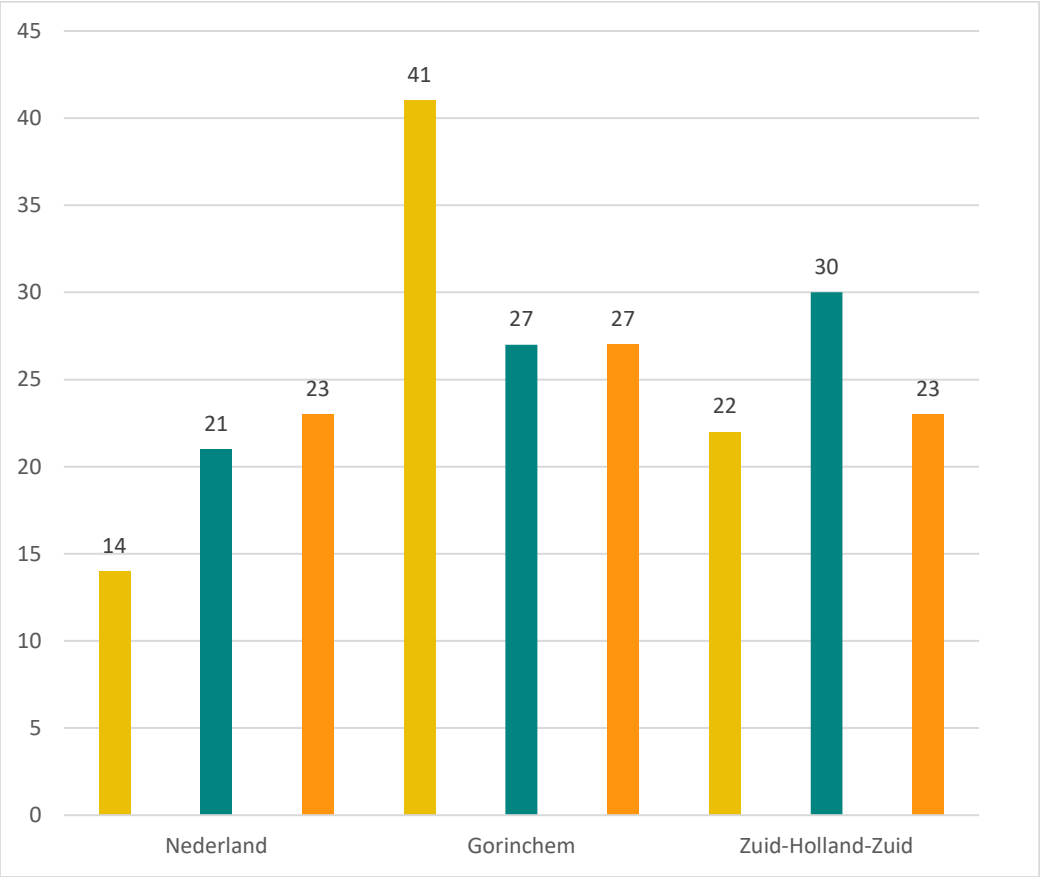

Bron: Dashboard VT, CBS

In de tabel valt op dat:

- Met name verwaarlozing, emotionele verwaarlozing over de hele periode gemiddeld vaker worden gemeld in Gorinchem dan in Nederland maar in 2020 en 2021 minder vaak dan in ZHZ.
- We zien zowel in Gorinchem als in Zuid-Holland Zuid in relatieve zin een toename van het melden van emotionele mishandeling en over de periode 2019-2021, terwijl dit in Nederland gelijk blijft. Nemen we emotionele mishandeling en emotionele verwaarlozing samen dan zien we dat deze meldingen in relatieve zin in Gorinchem in 2019 hoger zijn dan in Nederland en ZHZ en tussen 2019 en 2020 zijn toegenomen. De toename in ZHZ is sterker dan in Gorinchem en in 2021 wordt deze twee vormen van kindermishandeling vaker als reden voor melding gegeven. Dit kan er op wijzen dat in Gorinchem in 2021 meer aandacht was voor de signalering van kindermishandeling en dat dit in 2021 is gestabiliseerd.

Figuur Ad2 Aantal afgeronde onderzoeken met betrekking tot kindermishandeling per 100.000 inwoners in Nederland, Gorinchem en Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

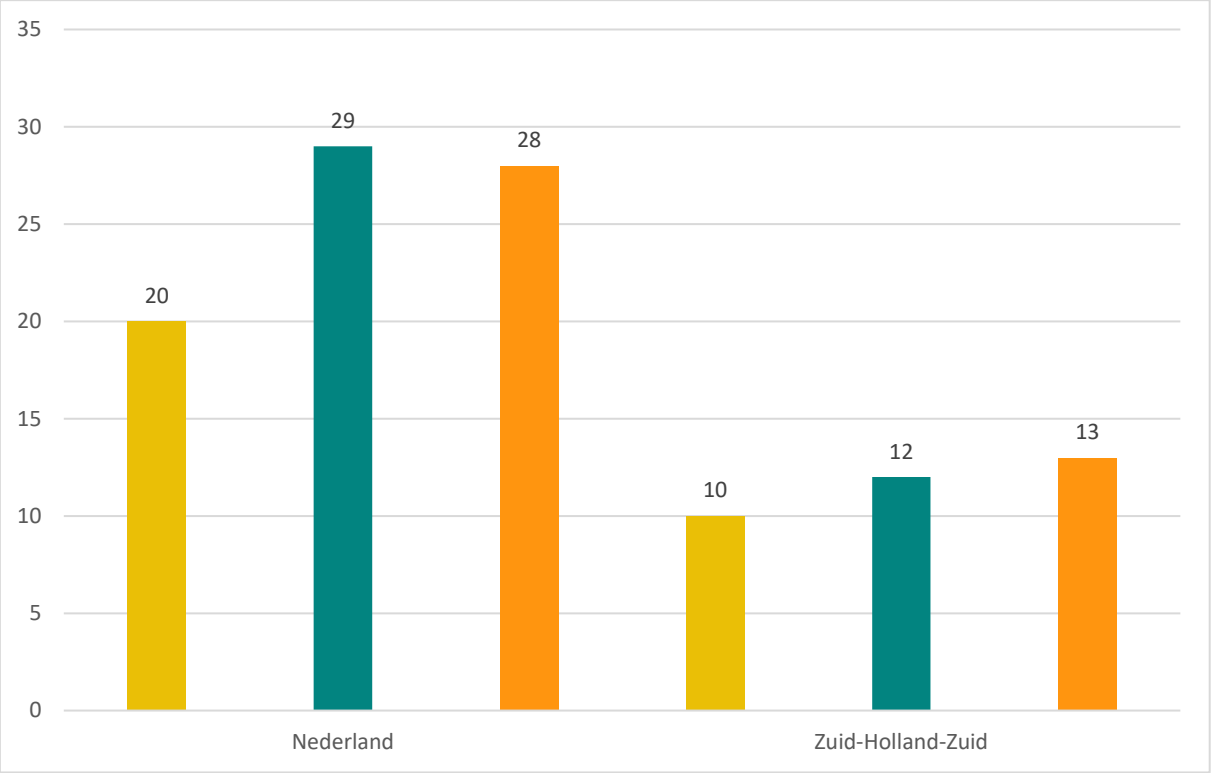

Bron: Dashboard VT CBS

In de tabel valt op dat:

- In 2019 het relatief aantal afgeronde onderzoek met betrekking tot kindermishandeling in Gorinchem hoger was dan in Nederland en Zuid-Holland Zuid. Op basis van het onderzoek is het niet duidelijk wat hier voor een verklaring is.
- In Nederland is het relatief aantal afgeronde onderzoeken in de periode 2020-2021 gestegen. In Gorinchem gedaald. Het relatieve aantal onderzoeken dat is afgerond is in 2021 vergelijkbaar in Gorinchem, Zuid-Holland Zuid en Nederland gemiddeld.

Figuur Ad3 Aantal afgeronde diensten voorwaarden en vervolg met betrekking tot kindermishandeling per 100.000 inwoners in Nederland en Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

Bron: Dashboard Veilig Thuis, CBS

In de tabel valt op dat in Zuid-Holland Zuid relatief gezien minder afgeronde diensten bij VT met betrekking tot kindermishandeling zijn dan gemiddeld in Nederland.

Bijlage 1 - Begrippenlijst

Advies

Bron: Dashboard Veilig Thuis

Een op de behoefte van de adviesvrager afgestemde set van aanwijzingen, raadgevingen en tips die Veilig Thuis met de adviesvrager deelt, met als doel de adviesvrager in staat te stellen zelf verder te kunnen handelen in situaties van huiselijk geweld en/of kindermishandeling of bij een vermoeden daarvan.

Borgingsplan

Bron: Borgingsplan Geweld hoort nergens thuis

Met een borgingsplan wordt richting gegeven aan de structurele inbedding van een tijdelijk programma, zoals Geweld Hoort Nergens Thuis.

Casus

Bron: Dashboard Veilig Thuis

Een casus is een set van bij elkaar horende meldingen, diensten, overdrachten en/of monitoringsmomenten, die betrekking hebben op (deels) dezelfde directbetrokkenen.

Dienst 'Onderzoek'

Bron: Dashboard Veilig Thuis

Deze dienst wordt ingezet als er nog geen antwoord is op de vraag of er sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling of in het geval de leden van het gezin/huishouden niet willen samenwerken met Veilig Thuis. Eventueel wordt door Veilig Thuis vastgesteld wat de voorwaarden zijn om te kunnen spreken van een veilige situatie. Tenslotte wordt er vervolghulp ingezet die gericht is op stabiele en duurzame veiligheid en herstel van de door directbetrokkenen opgelopen schade.

Dienst 'Voorwaarden en Vervolg'

Bron: Dashboard Veilig Thuis

Veilig Thuis werkt met het gezin of huishouden en met de ketenpartners samen aan directe veiligheid en verdere hulp en behandeling. In deze dienst komt Veilig Thuis niet tot een oordeel of er sprake is van kindermishandeling en/of huiselijk geweld.

Directe veiligheid

Bron: NJI

Veiligheid op de korte termijn, waarbij wordt gezorgd dat de kindermishandeling en de onveilige situatie zo snel mogelijk wordt gestopt en slachtoffers worden beschermd.

Huiselijk geweld

Bron: Regiovisie Geweld Hoort Nergens Thuis (Zuid-Holland Zuid)

Geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd. Dit kunnen zijn: partners of ex-partners, ouders of verzorgers, vriend(in), gezins- en familieleden en (huis)vrienden. Geweld in huiselijke kring bestaat uit lichamelijk geweld, psychisch of seksueel geweld en verwaarlozing.

Kindermishandeling

Bron: Regiovisie Geweld Hoort Nergens Thuis (Zuid-Holland Zuid)

Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie die actief of passief wordt opgedrongen door ouders of door andere personen met wie de minderjarige een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid heeft. Dit geweld kan van fysieke, psychische en/of seksuele aard zijn.

MDA++

Bron: Movisie & NJI

De Multidisciplinaire Aanpak (MDA++) voorziet in een bundeling van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten in de aanpak van kindermishandeling, huiselijk en seksueel geweld. Een team van deskundigen dat gecoördineerd en gefaseerd onderzoek en opvang biedt na acuut, ernstig (seksueel) geweld of een gezamenlijke analyse en plan van aanpak maakt en uitvoert om structureel geweld te stoppen. De cliënt en de gezinsleden beslissen mee. Een casusregisseur is hun vaste contactpersoon, die alle interventies op elkaar afstemt.

Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

Bron: Rijksoverheid

De meldcode is een stappenplan dat professionals helpt met het signaleren en handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling.

Melding

Bron: Dashboard Veilig Thuis

Het kenbaar maken aan Veilig Thuis van een situatie of vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling met vermelding van de persoonsgegevens van de betrokkene(n). Het verschil met een advies is dat bij een melding de verantwoordelijkheid voor het zicht op de veiligheid van de directbetrokkenen is overgedragen van de melder aan Veilig Thuis.

Stabiele veiligheid

Bron: NJI

Veiligheid op de lange termijn, waarbij het gezin wordt geholpen om aanwezige beschermende factoren te versterken en risicofactoren weg te nemen of te verminderen.

Veilig Opgroeien is Teamwerk (VOiT)

Bron: Serviceorganisatie ZHZ

Een regionaal project in ZHZ waarbij de processen tussen de GI's, de RvdK, VT en de lokale teams op elkaar worden afgestemd en de samenwerking wordt vormgegeven. Het doel is om eerder en sneller en in samenhang passende hulp te bieden aan gezinnen.

Bijlage 2 - Geraadpleegde bronnen

Vastgestelde beleidsdocumenten en bijlagen

- Annotatie bestuursopdracht Veilig Opgroeien Kind- en Gezinsbescherming ZHZ (1 oktober 2021)
- Nationaal Programma Geweld Hoort Nergens Thuis (z.d.) B&W scan HGKM
- Convenant samenwerkingsafspraken bij (vermoeden van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling Veilig Thuis en Sociaal Team Gorinchem (2019-2021)
- Eindevaluatie Integraal Veiligheidsplan 2019-2020
- Gemeente Gorinchem (2019) Integraal sociaal beleid Gorinchem 2019-2024.
- GHNT Nieuwsbrief 14 april 2021
- GNT Nieuwsbrief januari 2021
- Integraal borgingsplan GNT ZHZ november 2021
- Integraal Veiligheidsplan Gorinchem 2019-2020
- Jaarplan 2022 Veilig Opgroeien is Teamwerk
- Lokale analyse VOiT Gemeente Gorinchem (z.d.)
- Oplegger regionaal borgingsplan (18 november 2021)
- Regionaal borgingsplan 'Geweld hoort nergens thuis' (november 2021)
- Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
- Regiovisie geweld in huiselijke kringen en kindermishandeling 2014-2016
- Samenwerkingsconvenant Veilig Thuis en sociale teams Gorinchem 2019-2021
- Uitvoeringsplan 2020-2021 Regiovisie en Actieplan GHNT
- Uitvoeringsplan Integraal Veiligheidsplan 2021
- Uitvoeringsplan regionale scholing visie gefaseerd werken aan veiligheid (2021)
- EHdK & Service Organisatie Jeugd ZHZ. (z.d.) Bijlage Overzicht lopende projecten uithuisplaatsingen ZHZ (z.d.)
- Kortman, E. (2022). Samenwerkingsafspraken Huiselijk Geweld/ Kindermishandeling. Gemeenten, Lokale Teams, en Veilig Thuis Zuid-Holland Zuid. Regio Zuid-Holland Zuid 2023 – 2026.

Presentaties aan de raad

Presentatie I&O raad over Veilig Thuis, GHNT en lokaal (1-7-2021)

Raadsinformatiebrieven en bijlagen

Schriftelijke vragen D66 inzake huiselijk geweld en kindermishandeling (maart 2021)

Beantwoording vragen art 50 D66 rapport inspectie (1 juli 2021)

RIB Uitvoeringsplan 2019-202 bij integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022

Raadsinformatiebrief Geweld Hoort Nergens Thuis (27 februari 2014)

2019-676954 bijlage 1 Brief DG&J Zienswijze gemeenteraden

2019-676954 bijlage 2 Meerjarenplan 2020-2023 DG&J

2022-81390 Concept 1ste Burap 2022 DG&J

Jaarrapportages

- Veilig Thuis: Jaaroverzicht in cijfers Q4 2019_Gorinchem
- Veilig Thuis: Jaaroverzicht in cijfers Q4 2020_Gorinchem
- Veilig Thuis: Jaaroverzicht in cijfers Q4 2020_ZHZ
- Veilig Thuis: Jaaroverzicht in cijfers Q4 2021_Gorinchem
- Veilig Thuis: Jaaroverzicht in cijfers Q4 2021_ZHZ

Onderzoeken en literatuur

- Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019
- Steketee, M., & Lünnemann, K. (2020). *Kwestie van lange adem.* Verwey-Jonker Instituut.
- Toezicht Sociaal Domein (z.d.) *Lokaal netwerk na Veilig Thuis.*
- Verbeek, E. & de Vaan, K. (2020). *Risicoscore huiselijk geweld en kindermishandeling.* Regioplan.
- Verwey-Jonker Instituut (z.d.). *Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?* [Infographic].
- VNG. (2022). *Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.*

Overige documenten

- Werkproces beschermingsgesprek (externe melder)
- Werkproces beschermingsgesprek (met ondersteuning)
- Werkproces beschermingsgesprek (zonder ondersteuning)

Websites

- https://dashboards.cbs.nl/v3/regionaaldashboardveiligthuis/
- https://dashboards.cbs.nl/v3/dashboardimpactmonitor_hgkm/
- https://vng.nl/artikelen/kindermishandeling-en-huiselijk-geweld

Bijlage 3 - Rollen en verantwoordelijkheden ketenpartners aanpak kindermishandeling

De gemeenten werken in de aanpak van kindermishandeling nauw samen met verschillende regionale en lokale partijen. Hun rol is hieronder beschreven:

Veilig Thuis (VT)

- VT is sinds 1 januari 2016 het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Taken:[49]
  - Advies geven.[50]
  - Meldingen in ontvangst nemen. [51]
  - Onderzoek doen of er daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling. [52]
  - Zo nodig vervolgstappen in gang zetten in de vorm van overdragen naar vrijwillige hulp, de RvdK informeren en/of aangifte doen bij de politie. [53]
  - Een terugkoppeling geven aan de melder.[54]
  - Toezien op de kwaliteit van de eigen geleverde diensten.[55]
  - Overzicht houden en zorgen voor goede afstemming tussen professionals.[56]
  - Indien VT een verzoek doet tot onderzoek door de RvdK wordt het college van B&W daarvan op de hoogte gesteld.[57]

Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)

- Taken:[58]
  - De raad voor de kinderbescherming onderzoekt de noodzaak tot het treffen van een kinderbeschermingsmaatregel indien het college, een daartoe door het college van B&W aangewezen jeugdhulpaanbieder, een gecertificeerde instelling of VT hiertoe een verzoek heeft gedaan. Tevens kan de raad voor de kinderbescherming een onderzoek als bedoeld in het eerste lid doen, indien:
    a) sprake is van een acute en ernstig bedreigende situatie voor de minderjarige, of

[49] Zoals beschreven in art. 4.1.1. Wet WMO (2015).
[50] Zoals beschreven in art. 4.1.1. Wet WMO (2015).
[51] Zoals beschreven in art. 4.1.1. Wet WMO (2015).
[52] Zoals beschreven in art. 4.1.1. Wet WMO (2015).
[53] Zoals beschreven in art. 4.1.1. Wet WMO (2015).
[54] Zoals beschreven in art. 4.1.1. Wet WMO (2015).
[55] Art. 4.2.2 Wet WMO (2015).
[56] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
[57] Art. 4.1.1. lid 2 sub 6 Wet WMO (2015).
[58] Art. 3.1. Jeugdwet.

b) bij de uitvoering van enige andere wettelijke taak van de raad voor de kinderbescherming blijkt dat er sprake is van een geval waarbij een kinderbeschermingsmaatregel overwogen dient te worden.

Gecertificeerde instelling (GI)

- Taken:[59]
  - Een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering wordt uitsluitend uitgevoerd door een gecertificeerde instelling. Een gecertificeerde instelling biedt geen jeugdhulp aan.

Serviceorganisatie Jeugd (SOJ)

- SOJ is een samenwerkingsorganisatie van tiengemeenten in ZHZ voor het organiseren en bekostigen van jeugdhulp. SOJ is de spin in het web in netwerk van gemeenten, Stichting Jeugdteams, sociale wijkteams en jeugdhulpaanbieders.[60]
- Taken:[61]
  - Zorg dragen voor inkopen en contracteren van de regionale zorgmarkt, budgetbeheersing, informatievoorziening en accountmanagement.

Lokale wijkteams (Sociaal Team in Gorinchem)

- Taken:
  - Het signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling met gezinnen, en wanneer nodig op basis van het doorlopen van de stappen van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling een melding doen bij VT (en dit bespreken met de gezinsleden).[62]
  - Het doorlopen van de stappen van de meldcode: 1) signaleren, 2) overleggen met een collega en eventueel VT raadplegen, 3) een gesprek voeren met betrokkenen, 4) het huiselijk geweld wegen 5) beslissen over zelf hulp organiseren of melden bij VT.[63]
  - Het hebben van en/of zorgdragen voor het zicht op veiligheid in die casussen die door VT worden overgedragen aan de lokale (wijk)teams.[64]
  - Het bieden van en/of zorgdragen voor het inzetten van (specialistische vormen van) ondersteuning, hulpverlening en behandeling gericht op het bewerkstelligen van veiligheid, het wegnemen van de risicofactoren van huiselijk geweld en kindermishandeling, en indien nodig herstel.[65]
  - Eventueel het toeleiden of inzetten van specialistische vormen van) ondersteuning, hulpverlening en behandeling gericht op het wegnemen van de risicofactoren van huiselijk geweld en kindermishandeling, en indien nodig voor herstel.[66]

[59] Art. 3.2. Jeugdwet.
[60] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
[61] Regiovisie en Actieplan Geweld Hoort Nergens Thuis Zuid-Holland Zuid 2019-2022 (z.d.).
[62] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.
[63] Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
[64] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.
[65] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.
[66] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.

Casusregisseur

- Indien er hulpverlening wordt ingezet volgens een hulpverleningsplan, krijgt een gezin een casusregisseur (één regisseur per gezin).
- Taken:[67]
  - De casusregisseur is niet alleen coördinator van de zorg, maar houdt tevens toezicht op de veiligheid, op de voortgang en op de effecten van de zorg.
  - De casusregisseur ondersteunt het gezin in het voeren van regie, het houden van overzicht, het bewaken van en uitvoeren van de gemaakte afspraken. De professional die deze taak krijgt, houdt hiermee zicht op de veiligheid in het gezin/huishouden, op de voortgang en op de effecten van de ondersteuning en hulpverlening.

Politie en justitie

- Politie en justitieorganisaties (OM, RvdK en reclassering) werken met VT aan een afgestemde aanpak als er sprake is van zowel (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling als van (vermoedens van) strafbare feiten.[68]

[67] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.
[68] VNG (maart 2022) Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten.

Bijlage 4 - Risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling

Tabel B4.1 Mate waarin risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling voorkomen in Gorinchem en gemiddelde voor Zuid-Holland Zuid in 2019.[69]

Risicofactor	Gorinchem	Regiogemiddelde
% inwoners van 19 jaar en ouder dat ernstig eenzaam is	11%	9%
% inwoners van 19 jaar en ouder zonder regie over het eigen leven	11%	11%
% inwoners van 19 jaar en ouder met een hoog risico op een depressie of angststoornis	11%	9%
% inwoners dat gebruik maakt van een vorm van GGZ	10%	9%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat zijn eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart *	75%	78%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat aangeeft zich vitaal te voelt*	76%	78%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat minimaal 1 chronische ziekte of aandoening heeft	33%	31%
% personen dat 2 of meer chronische aandoeningen heeft	5%	5%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat ernstig beperkt is in het dagelijks leven door zijn of haar gezondheid	5%	4%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat per week 21 of meer uur aan mantelzorg ontvang	1%	1%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat minstens 3 maanden of 8 uur per week mantelzorg verleent	13%	14%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat tamelijk of zwaar belast is door het geven van mantelzorg	3%	3%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat grote moeite heeft met rondkomen van het beschikbare inkomen	6%	4%
% inwoners van 19 jaar en ouder dat enige of grote moeite heeft met rondkomen van het beschikbare inkomen	21%	16%
% huishoudens met een bijstandsuitkering t.o.v. het totaalaantal huishoudens	5%	4%
% huishoudens dat ten minste 1 jaar een inkomen heeft tot 101% van het sociaal minimum t.o.v. het totaalaantal huishoudens	8%	5%
% huishoudens dat ten 4 jaar of langer een inkomen heeft tot 101% van het sociaal minimum t.o.v. het totaalaantal huishoudens	3%	2%
Aantal lopende schuldhulpverleningstrajecten in de gemeente	192	181
Aandeel werkloze beroepsbevolking (%)	3%	3%
Aandeel voortijdig schoolverlaters (N)	62	68
% jongeren dat jeugdhulp ontvangt, tot 18 jaar	13%	13%
% jongeren dat jeugdbescherming ontvangt, tot 18 jaar	1%	1%
Aandeel eenoudergezinnen (in % van alle particuliere huishoudens)	8%	7%
% personen dat een zware of overmatige drinker is, 19 jaar en ouder	21%	21%
Aantal gewelds- en seksuele misdrijven in de gemeente	170	164
Aantal personen dat binnen de gemeente is verhuisd	2114	2165
Aantal personen dat van een andere gemeente naar de betreffende gemeente is verhuisd	1666	1695
Aantal personen dat van de betreffende gemeente naar een andere gemeente is verhuisd	1462	1589

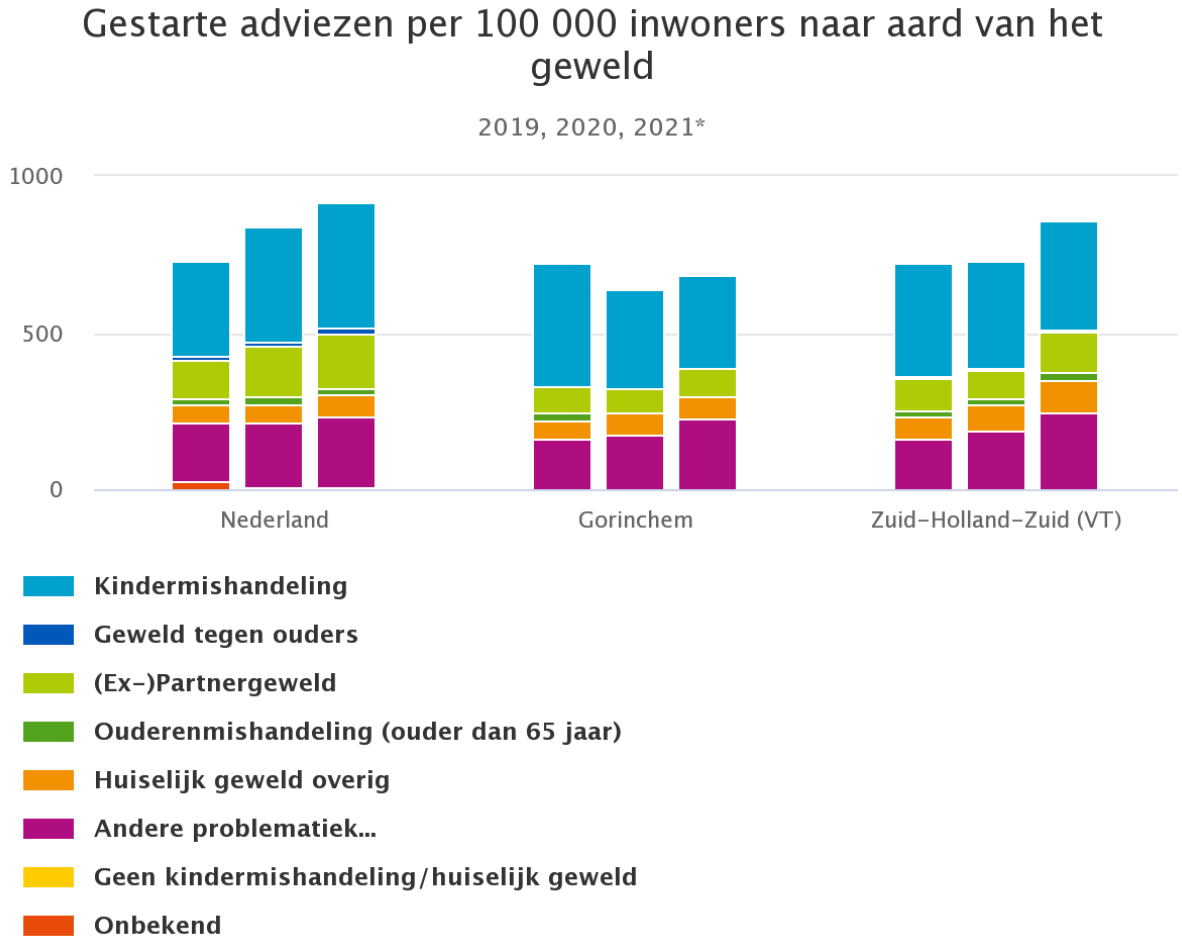
Bron: Regioplan (2020)

[69] Rode percentages betekenen dat er een groter risico in Gorinchem is dan het regiogemiddelde.
* Deze indicator is positief geformuleerd, waardoor het risico hoger ligt wanneer het percentage laag is.

Bijlage 5 - Cijfers Gorinchem, ZHZ, Nederland

Aard en omvang kindermishandeling

Figuur B5.1 Gestarte adviezen per 100.000 inwoners naar aard van het geweld.

Bron: Dashboard Veilig Thuis CBS

Adviesvragen

Tabel B5.1 Aantal adviezen huiselijk geweld in Gorinchem, Zuid-Holland Zuid en Nederland in 2019-2021

Aantal adviezen HG	Gorinchem	Zuid-Holland Zuid	Nederland
2019	240	2860	107.690
2020	205	2825	122.045
2021	220	3255	133.905

Bron: Impactmonitor Huiselijk Geweld

Tabel B5.2 Aantal adviesvragen kindermishandeling uitgesplitst naar adviesvrager in Gorinchem in 2019-2021[1]

	Gorinchem					
	2019		2020		2021	
Adviesvragers	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Particulier	64	33,8	78	44,6	62	36,5
Maatschappelijk werk[70]	32	17,0	26	14,9	32	18,8
• Waarvan Sociaal Team	32	17,0	26	14,9	30	17,6
Onderwijs[71]	35	18,5	18	10,3	27	15,9
Overige gezondheidszorg[72]	25	13,2	24	13,7	21	12,4
Preventieve basisvoorzieningen[73]	15	7,9	18	10,3	13	7,6
Beroepsmatig overig[74]	7	3,7	3	1,7	6	3,5
Politie	2	1,1	1	0,6	4	2,4
Anders	6	3,2	5	2,9	4	2,4
Jeugdhulp/-zorg[75]	2	1,1	1	0,6	1	0,6
Justitie en veiligheid, excl. politie[76]	1	0,5	0	0	0	0
Onbekend	0	0	1	0,6	0	0
Totaal	*189*		175		170	

[1] In deze tabel hebben we de indeling gehanteerd van organisaties zoals in de impact monitor huiselijk geweld. Het dashboard Veilig Thuis gebruikt een andere indeling

Bron: jaaroverzichten Veilig Thuis 2019-2021

Tabel B5.3 Aantal adviesvragen huiselijk geweld per 100.000 inwoners uitgesplitst naar organisatie in Nederland, Gorinchem en ZHZ in 2019-2021

Organisatie	Nederland			Gorinchem			Zuid-Holland Zuid		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Gezondheidszorg	64	64	65	95	81	80	62	61	57
GGZ	36	35	35	41	27	40	45	36	38
Kinderopvang	10	9	9	0	0	0	11	8	12
Onderwijs	55	55	59	82	41	53	58	51	54
Bureau Leerplicht	2	1	2	0	0	0	2	0	3
Jeugdzorg	57	62	59	27	0	40	40	35	44
Politie	15	45	29	0	0	0	10	10	17
Openbaar Ministerie	8	11	13	0	0	0	0	0	2
Reclassering	4	6	5	0	0	0	3	2	0

[70] Sociaal team en sociaal cultureel werk/jongerenwerk.
[71] Onderwijs, kinderopvang en leerplicht.
[72] Ziekenhuizen, verzorgings- en verplegingshuizen, gehandicaptenzorg, GGZ en verslavingszorg.
[73] GGD, jeugdgezondheidszorg, huisartsen, verloskundigenpraktijken, kraamzorgpraktijken en ambulance.
[74] Centrum Seksueel geweld, huiselijk geweld hulpverlening, maatschappelijke opvang, beschermd/begeleid wonen en Veilig Thuis.
[75] GI's.
[76] Overig justitieel, niet nader gespecificeerd.

Meldingen

Tabel B5.4 Aantal meldingen huiselijk geweld in Gorinchem, Zuid-Holland Zuid en Nederland in 2019-2021[77]

Aantal meldingen	Gorinchem	Zuid-Holland Zuid	Nederland
2019	275	3705	131.800
2020	305	4035	127.410
2021	260	3910	119.185

Bron: Impactmonitor

Tabel B5.5 Aantal en percentages meldingen kindermishandeling uitgesplitst naar melder in Gorinchem in 2019-2021

	Gorinchem					
	2019		2020		2021	
Melder	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Politie	146	60,6	164	67,5	145	70,4
Particulier	35	14,5	33	13,6	22	10,7
Onderwijs[78]	9	3,7	7	2,9	11	5,3
Preventieve basisvoorzieningen[79]	19	7,9	15	6,2	9	4,4
Maatschappelijk werk (=Sociaal Team)[80]	11	4,6	6	2,5	6	2,9
Overige gezondheidszorg[81]	12	5,0	10	4,1	5	2,4
Beroepsmatig overig[82]	5	2,1	1	0,4	5	2,4
Anders	4	1,7	2	0,8	2	1,0
Justitie en veiligheid, excl. politie[83]	0	0	1	0,4	1	0,5
Jeugdhulp/-zorg[84]	0	0	1	0,4	0	0
Onbekend	0	0	1	0,4	0	0
Totaal	***241***		**243**		**206**	

Bron: Jaarrapportages VT 2019-2021

[77] Deze cijfers verschillen van de eerder genoemde cijfers over het aantal meldingen in Gorinchem, omdat hier gebruik is gemaakt van CBS-data waarbij wordt afgerond op vijftallen. Bovendien gaat het hier om huiselijk geweld in totaal en niet specifiek om kindermishandeling.
[78] Onderwijs, kinderopvang en leerplicht.
[79] GGD, jeugdgezondheidszorg, huisartsen, verloskundigenpraktijken, kraamzorgpraktijken en ambulance.
[80] Sociaal team en sociaal cultureel werk/jongerenwerk.
[81] Ziekenhuizen, verzorgings- en verplegingshuizen en gehandicaptenzorg.
[82] Centrum Seksueel geweld, huiselijk geweld hulpverlening, maatschappelijke opvang, beschermd/begeleid wonen, Veilig Thuis en anders.
[83] Overig justitieel, niet nader gespecificeerd.
[84] GI's.

Tabel B5.6 Aantal meldingen huiselijk geweld per 100.000 inwoners in Nederland, Gorinchem, Zuid-Holland Zuid in 2019-2021 naar organisatie van de melder

	Nederland			Gorinchem			Zuid-Holland Zuid		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Gezondheidszorg	55	56	57	82	81	27	72	64	60
GGZ	15	13	12	0	0	0	16	11	10
Kinderopvang	2	2	2	0	0	0	2	0	2
Onderwijs	26	23	24	0	0	27	20	17	18
Bureau Leerplicht	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Jeugdzorg	21	21	17	0	0	0	7	7	9
Politie	490	480	442	463	594	508	537	625	619
Openbaar Ministerie	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Reclassering	1	1	1	0	0	0	0	0	0

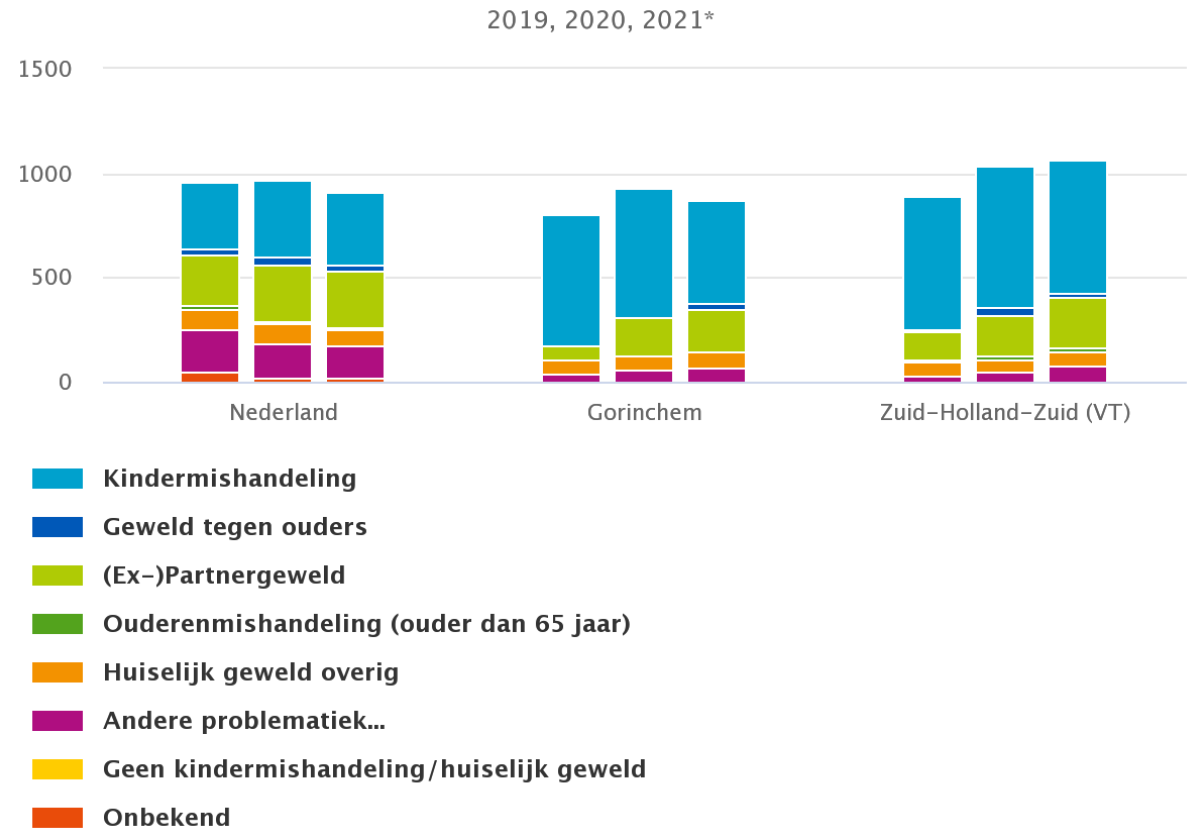
Tabel B5.7 Aantal keer overgedragen na onderzoek VT en V&V, uitgesplitst naar organisaties

	Gorinchem					
	2019		2020		2021	
Organisatie overdracht	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Maatschappelijk werk (=Sociaal Team)[85]	20	51,3	13	41,4	10	55,6
Overige gezondheidszorg[86]	4	10,3	2	6,9	3	16,7
Cliëntsysteem/netwerk	2	5,1	0	0	2	11,1
Onderwijs[87]	1	2,6	4	13,8	1	5,6
Politie	0	0	0	0	0	0
Preventieve basisvoorzieningen[88]	3	7,7	1	3,4	0	0
Beroepsmatig overig[89]	1	2,6	1	3,4	0	0
Anders	1	2,6	1	3,4	0	0
Justitie en veiligheid, excl. politie[90]	0	0	2	6,9	0	0
Jeugdhulp/-zorg[91]	3	7,7	2	6,9	0	0
Totaal	*39*		*29*		*18*	

Bron: Jaarrapportages VT 2019-2021

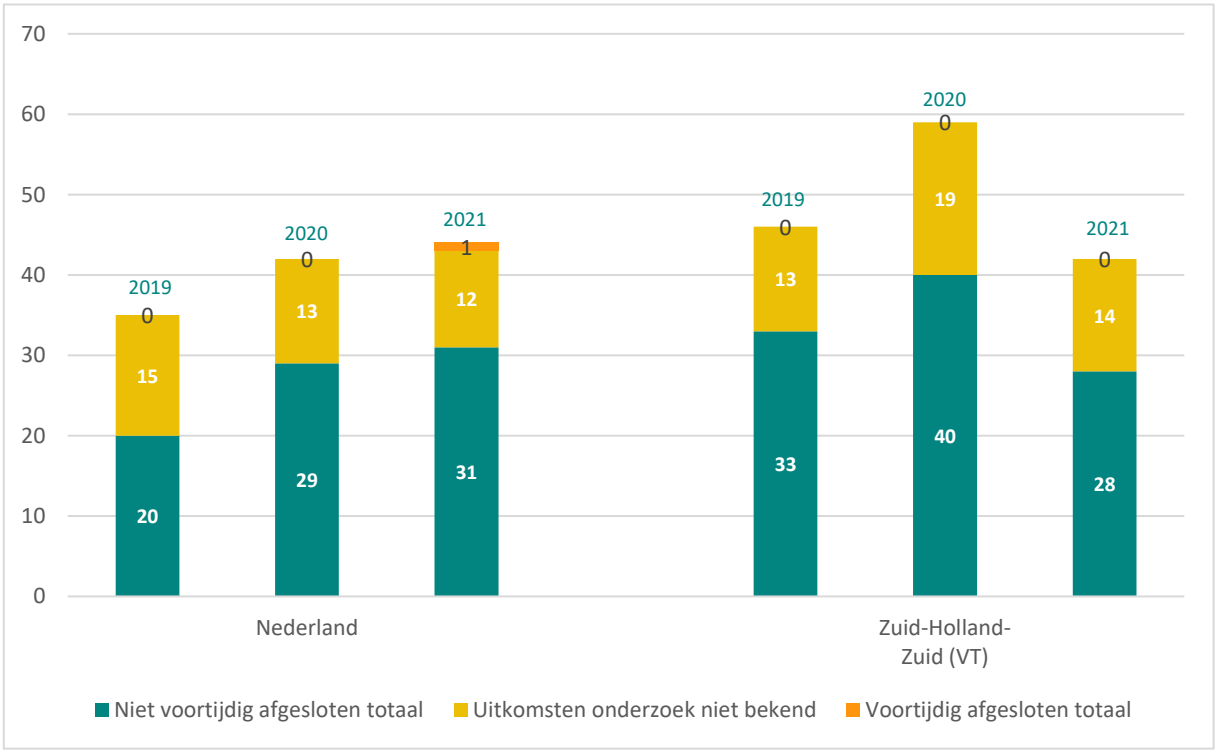
[85] Sociaal team en sociaal cultureel werk/jongerenwerk.
[86] Ziekenhuizen, verzorgings- en verplegingshuizen, gehandicaptenzorg, GGZ en verslavingszorg.
[87] Onderwijs en leerplicht.
[88] GGD, jeugdgezondheidszorg, huisartsen en verloskundigenpraktijken.
[89] Centrum Seksueel geweld, huiselijk geweld hulpverlening, maatschappelijke opvang, beschermd/begeleid wonen en Veilig Thuis.
[90] Overig justitieel, niet nader beschreven.
[91] GI's.

Figuur B5.2 Ontvangen meldingen HG bij VT per 100.000 inwoners naar aard van het geweld

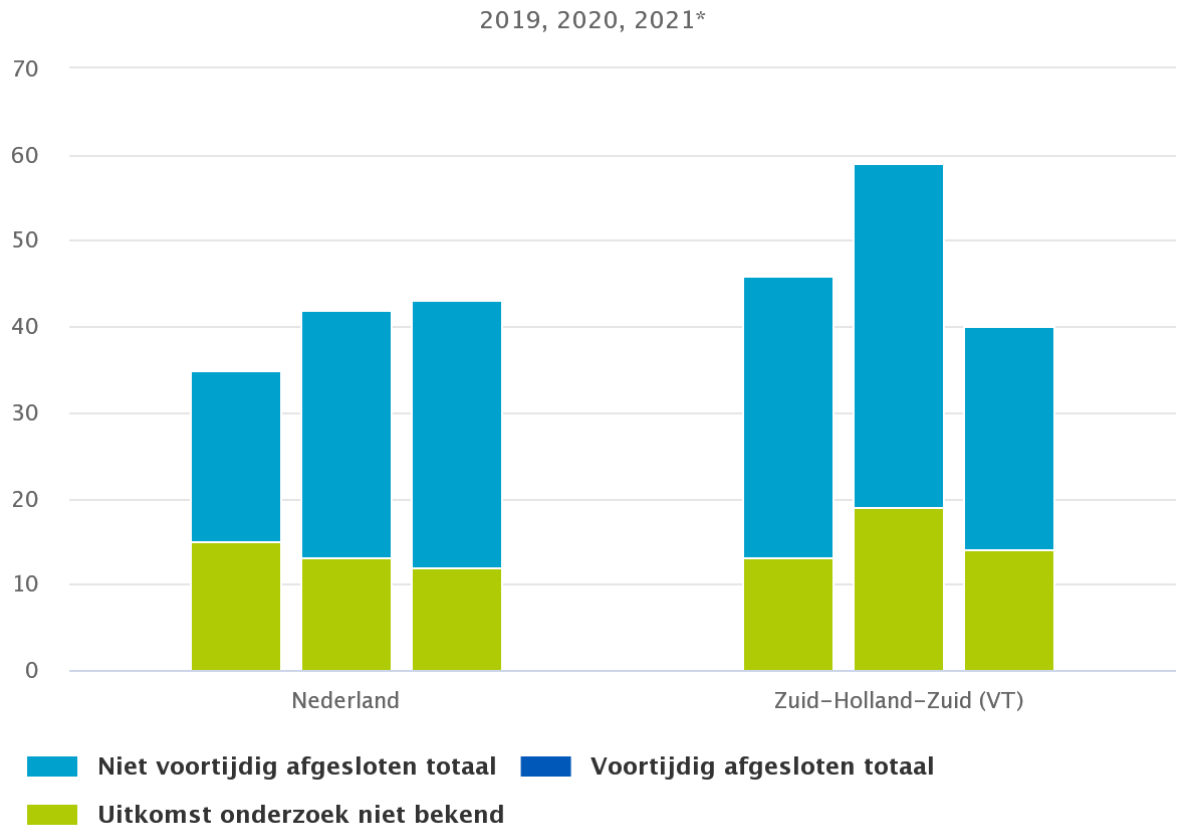

Bron: Dashboard Veilig Thuis CBS

Figuur B5.83 Uitkomsten onderzoek VT per 100.000 inwoners in Nederland en Zuid-Holland Zuid in 2019, 2020 en 2021

Figuur B5.4 Afgeronde diensten onderzoek per 100.000 inwoners naar uitkomst onderzoek

Bron: Dashboard Veilig Thuis CBS

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oevers in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening
Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise
Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?
Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

